

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Matilda Saari

Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen

Kotoutumista edistävät asiat ja OPVA-toiminnan merkitys kotoutumisprosessissa

Opinnäytetyö

Syksy 2023

SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Sosionomin tutkinto-ohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi

Tekijä: Matilda Saari

Työn nimi alaotsikoineen: Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen: Kotoutumista edistävät asiat ja OPVA-toiminnan merkitys kotoutumisprosessissa

Ohjaaja: Lehtorit Aino Alaverdyan ja Virpi Nikkola

Vuosi: 2023

Sivumäärä: 67

Liitteiden lukumäärä: 4

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kerätä yhteen ja tuottaa tietoa eri asioista, jotka ovat merkittäviä maahan muuttaneiden naisten kotoutumisessa ja siitä mitä seurauksia sekä heidän kotoutumisella että kotoutumatta jäämisellään on. Opinnäyte on toteutettu yhdessä Seinäjoen Rastaantaipaleen Sedun OPVA-opintojen kanssa. OPVA tarkoittaa opiskeluvaihtoehtoja tukevia opintoja ja on suunnattu niille opiskelijoille, jotka esimerkiksi puutteellisen suomen kielen kielitaidon takia eivät vielä pysty selviytymään muista opinnoista. Tavoitteena oli myös selvittää OPVA:n roolia naismaahanmuuttajaopiskelijoiden kotoutumisessa sekä tuottaa toiminnalle mahdollisia kehitysideoita opiskelijoiden haastattelujen perusteella.

Opinnäytetyön teoriaosuudessa avataan kotoutumiseen ja maahanmuuttoon liittyviä termejä sekä käydään läpi maahanmuuttajanaisten elämän eri osa-alueiden ja teemojen merkitystä heidän kotoutumisessaan. Opinnäytteen tutkimus oli laadullinen ja aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastatteluja, joissa haastateltiin kymmentä Sedun naismaahanmuuttajaopiskelijaa. Haastattelut tapahtuivat maaliskuussa 2023. Haastattelun kysymykset pohjautuvat opinnäytetyön teoriaan sekä siihen, mitä työn yhteistyötaho halusi haastattelujen kautta tietää. Aineisto analysoitiin teemoitellen haastatteluissa esille nousseiden keskeisten aiheiden pohjalta.

Opinnäytetyön tuloksista selviää, että hyvin monella asialla on merkityksensä maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen. Eniten esiin noussut teema oli suomen kielen kielitaidon merkitys, sillä kielitaito vaikuttaa kaikkeen muuhun ja on oleellinen osa yhteiskunnassa kiinni olemista. Maahanmuutto on haastanut maahanmuuttajanaisten elämää, mutta toisaalta myös helpottanut sitä, jos esimerkiksi omassa kotimaassa naisen asema on huonompi ja rajoitetumpi kuin Suomessa. Haastatellut OPVA-opiskelijat olivat lähinnä tyytyväisiä opintoihin ja kokivat niiden auttaneen paljon heidän kotoutumisessaan Suomeen ja Seinäjoelle varsinkin kielenopetuksen kautta. Varsinaisia kehittämiskohtia toimintaan haastateltavat eivät osanneet juurikaan mainita, mutta haastattelujen kautta selvisivät ne seikat, joista ei opinnoissa kannata tulevaisuudessa ainakaan luopua.

¹ Asiasanat: maahanmuuttajanaiset, maahanmuuttajat, kotoutuminen, opiskeluvaihtoehtoja tukevat opinnot

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Degree Programme in Social services

Author/s: Matilda Saari

Title of thesis: Integration of Immigrant Women: Aspects Helping forward with Integration and OPVA- Studies' Significance in the Integration Process

Supervisor(s): Aino Alaverdyan and Virpi Nikkola

Year: 2023

Number of pages: 67

Number of appendices: 4

The aim of this thesis is to gather and produce information about different aspects that are significant in the integration of immigrant women. The thesis is done in collaboration with Seinäjoki Rastaantaipale Sedu OPVA studies. OPVA stands for Studies Supporting Learning Skills and is meant for students who are not yet able to manage other studies. The goal is also to find out about the role of OPVA in the integration of female immigrant students and to generate possible development ideas for the studies based on interviews with the students.

In the theory part of the thesis, the terms related to integration and immigration were explained, and the impact of different themes in immigrant women's integration was discussed. The research of the thesis was qualitative, and the data collection method was thematic interview, where ten female immigrant students from Sedu were interviewed. The interviews took place in March 2023. The questions asked were based on theory and on what the partner of the thesis wanted to know. The material was analyzed thematically, based on the key topics that came up in the interviews.

The results of the thesis show that many things matter in the integration of immigrant women. The theme that stood out the most was the importance of language skills because they affect everything else and are an essential part of being connected to society. Immigration has challenged the lives of immigrant women but has also made it easier if a woman's position in her home country is more restricted than in Finland. The interviewed OPVA students were mostly satisfied with their studies and felt that they have helped them a lot with their integration, especially through language teaching. The interviewees could not come up with many things to develop in the studies, but through the interviews it became clear what aspects of the studies should not be given up.

¹ Keywords: immigrant women, immigrants, integration, studies supporting learning skills

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ	4
1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	8
2.1 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset	9
2.2 Aiempi tutkimus	10
2.3 OPVA- opinnot	12
3 MAAHANMUUTTAJANAISTEN KOTOUTUMINEN	14
3.1 Pyrkimyksiä parantaa maahanmuuttajanaisten kotoutumista.....	14
3.2 Maahanmuuttokäsitteet	16
3.3 Kotoutuminen ja sen tavoitteet	17
3.4 Kotoutumispalvelut	18
4 MAAHANMUUTTAJANAISTEN KOTOUTUMISEEN VAIKUTTAVIA ASIOITA	20
4.1 Sosiaaliset suhteet	20
4.2 Vastaanotto kohdemaassa	21
4.3 Taustan vaikutukset kotoutumiseen	23
4.4 Kieli- ja digitaidot	25
4.5 Maahanmuuttajanaisten työllisyys.....	28
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	31
5.1 Tutkimuksen tavoitteet	31
5.2 Laadullinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmä	31
5.3 Haastattelujen toteuttaminen.....	32
5.4 Haastattelujen analyysi	35
5.5 Eettisyys ja luotettavuus	36
6 TUTKIMUSTULOKSET	38
6.1 Erot Suomen ja lähtömaan välillä	38
6.2 Suomeen kotoutuminen ja sen haasteet	40
6.3 Perhekäsitysten vertailu ja perheen vaikutus kodin tunteeseen	41

6.4	Naiseus eri kulttuureissa ja kotoutumisessa.....	43
6.5	Kielitaito ja kielen osaamisen merkitys kotoutumiseen.....	44
6.6	Kokemuksia OPVA-opinnoista ja niiden merkityksestä maahanmuuttajaopiskelijoiden kotoutumisessa	46
6.7	Työnteko Suomessa ja lähtömaassa sekä työskentelyn rooli kotoutumisessa.....	49
6.8	Tapahtuneet muutokset ja tulevaisuus	50
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	52
7.1	Millä asioilla on merkityksensä maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen ja miten? ..	52
7.2	Mikä merkitys OPVA-opinnoilla on maahanmuuttajanaisten mielestä ollut heidän kotoutumisessaan?	55
8	POHDINTA.....	57
	LÄHTEET	60
	LIITTEET	67

1 JOHDANTO

Tutkimukseni aiheena on maahanmuuttajanaisten kotoutuminen ja se mikä merkitys sukupuolella on kotoutumisprosessin eri osa-alueilla. Valitsin aiheen oman henkilökohtaisen kiinnostukseni lisäksi myös siksi, koska maahanmuutto on harvinaisen ajankohtainen aihe. Maahanmuutto on nykyään usein puheenaiheena uutisissa ja politiikassa ja jakaa mielipiteitä suuntaan jos toiseenkin, vaikka verrattuna esimerkiksi muuhun Eurooppaan maahanmuutto onkin melko uusi asia Suomessa ja alkoi saada kunnolla näkyvyyttä täällä vasta 2000-luvun puolella (Hellman, 2013, s. 8).

Ihmiset ovat aikojen alusta lähtien muuttaneet ympäriinsä, mutta nykypäivänä maahanmuutto on selkeästi kasvanut ja muussa kuin synnyinmaassaan asuvia ihmisiä onkin enemmän kuin koskaan (United Nations (UN), i.a.). Maahanmuuttoa tapahtuu muun muassa työn, perheen, opiskelujen ja parempien mahdollisuuksien perässä sekä monenlaisen uhan ja väkivallan pelossa. Myös äärimmäiset sääilmiöt ja luonnonkatastrofit karkottavat ihmisiä synnyinseuduiltaan ja maahanmuuton uskotaankin vain kasvavan tulevaisuudessa ilmastonmuutoksen myötä (Euroopan Parlamentti, 2020). Tämän kaiken lisäksi vuonna 2022 perinteisemmät kiintiöpakolaiset alkoivat saamaan seuraa yhä käynnissä olevan Ukrainan sodan pakolaisista. Vuoden 2023 kesäkuuhun mennessä Suomen Maahanmuuttovirasto on myöntänyt yhteensä 54 553 tilapäisen suojelun paikkaa niille Ukrainan kansalaisille, jotka eivät Venäjän hyökkäyksen takia pysty palaamaan takaisin (Maahanmuuttovirasto, 2023).

Kotoutuminen eli uuteen yhteiskuntaan sopeutuminen on kenties keskeisin käsite, kun puhutaan maahanmuutosta ja siksi tuntui luonnolliselta ottaa se mukaan opinnäytteenikin tutkimuskohteeksi. Vaikka kaikki maahanmuuttajat eivät jäisikään uuteen maahan pysyvästi, niin voi oleskelu silti kestää kauankin, jolloin heistä ehtii tulla yhteiskunnan jäseniä ja heidän toivotaan oppivan maan tavoille (Saukkonen, 2020, s. 11). Maahanmuuton nousun myötä yhteiskunnalliseksi puheenaiheeksi myös kotoutumisen käsitteestä on tullut tuttu tavallistenkin kansalaisten keskuudessa ja erityisesti keskustellaan kotoutumisen onnistumisesta ja epäonnistumisesta (mts. 12). Maahanmuuttajien kotoutuminen on tärkeää siksi, koska he ovat väistämättä osa tulevaisuuttamme kasvavan muuttoliikkeen ja oman kantaväestömme ikääntymisen myötä. Tulevaisuuden Suomi tulee tarvitsemaan ulkomaalähtöistä väestöä, jotta yhteiskuntamme jatkaa pyörimistään, mutta maahanmuutto itsessään ei automaattisesti korjaa kaikkea, vaan menestyksen ydin on nimenomaan hyvässä kotoutumisessa ja kotouttamisessa. Maahanmuuttajien tulee kokea Suomi

kodikseen ja olevansa itse osana yhteiskuntaa, jotta he näkevät täällä asumisen ja työnteon hyödyllisenä. Epäonnistuessaan kotoutuminen voikin vain pahentaa tilannetta ja aiheuttaa lisää autettavia (Hiltunen, 2012, s. 11). Samalla tavoin myös yhteiskunnan ja palvelujärjestelmän on hyväksyttävä väistämätön suomalaisuuden monimuotoistuminen ja kyettävä vastaamaan erilaisten ihmisten tarpeisiin (Hiitola ym., 2018, s. 235). Vaikka maahanmuuttajuus koskettaa koko yhteiskuntaa ja näin ollen myös kaikkia niitä, jotka ovat osana sitä, niin usein maahanmuuttoon liittyvät asiat nähdään vain niille vihkiytyneiden, kuten viranomaisten ja vapaaehtoisten, ongelmana (Saukkonen, 2020, s. 142). Totuus on kuitenkin se, että kaikki meistä ovat kotouttajia, halusimme tai emme. Maahanmuutto on kasvanut viime vuosikymmeninä niin paljon, että ennen keskiverrolla kansalaisella ei ollut maahanmuuttajiin juurikaan kontaktia, kun taas nykyään ei kyseiseltä kontaktilta voi välttyä, vaikka olisi ihan tavallinenkin kaduntallaaja (mts. 143).

Maahanmuuton ja kotoutumisen ollessa varsin laajoja teemoja, rajasin opinnäytteeni keskittymään nimenomaan maahanmuuttajanaisiin ja heidän kotoutumiseensa. Aihe tuntui luonnolliselta siksi, että itseäni kiinnostavat sekä maahanmuuttajien, että naisten asiat, joten näiden kahden teeman yhdistäminen oli helppo valinta. Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen on aiheena hyvin tärkeä, mutta harmillisen usein tuntuu silti unohtuvan yhteiskunnallisesta keskustelusta eikä naisille ominaisia ongelmia osata ottaa huomioon tai niiden seurauksia miettiä laajemmin. Maahanmuuttajanaiset ovat nimittäin erityisen haavoittuvassa asemassa ja vaarassa jäädä yhteiskuntamme marginaaliin heidän lähtökulttuurissaan todennäköisemmin vallitsevien tiukempien sukupuoliroolien takia, jotka voivat rajoittaa esimerkiksi heidän työelämäänsä pääsyään (Mozaffari, 2017).

Kulttuurisidonnaisista syistä maahanmuuttajanaisia saatetaan myös henkisesti tai fyysisesti alistaa ja he ovat saattaneet jopa oppia totuutena sen, että naisen paikka on miehen alapuolella. Näiden naisten arki voi helposti koostua vain kotitöistä ja lastenhoidosta, mikä puolestaan johtaa tiedonannon ulkopuolelle jäämiseen ja näin yhteiskunnasta syrjäytymiseen. Myös vahva yhteys äidin ja tämän koko maahanmuuttajaperheen, erityisesti lasten, kotoutumisessa on huomattu (Mäkisalo-Ropponen, 2012, s. 24). Käytännössä siis esimerkiksi äidin kielitaidottomuus voi johtaa siihen, että myös lapsella on haasteita kielen kanssa, mikä puolestaan vaikuttaa tämän omaan kotoutumiseen (Kousa-Kuusisto, 2019, s. 69). Vanhempien huono olo ja ongelmat voivat vaikuttaa minkä tahansa perheen lapsiin, mutta maahanmuuttajaperheissä tämä korostuu, koska maahanmuuttajaperheet ovat riskiryhmää muun muassa stressille, yksinäisyydelle ja taloudellisille vaikeuksille.

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Suomessa maahanmuuttajien määrä on lisääntynyt merkittävästi 2000-luvulle siirryttäessä ja vuonna 2022 koko maan väestöstä 9 % olikin ulkomaalaistaustaisia (Tilastokeskus, i.a.-a). Kasvanut maahanmuutto on lisännyt ulkomaalaistaustaisten määrää maakunnissa, mutta muuttoliike pääkaupunkiseudulle on yhä vilkkainta heidänkin osaltaan. Vuonna 2022 suurin osa eli noin puolet kaikista ulkomaalaistaustaisista asuivatkin Uudenmaan alueella, mutta merkittäviä keskittymiä oli myös Ahvenanmaalla sekä Suomen länsirannikolla. Vähiten ulkomaalaistaustaisia asui tilastojen mukaan Etelä-Pohjanmaalla.

Kaikista Suomeen tulleita ulkomaalaistaustaisia oli vuonna 2022 yhteensä eniten lähtöisin entisestä Neuvostoliitosta, Virosta, Irakista, Somaliasta ja Kiinasta (Tilastokeskus, i.a.-b). Vähiten puolestaan Etiopiasta, Marokosta, Kongon demokraattisesta tasavallasta ja Latviasta. Ulkomaalaisväestö on yleisesti iältään suomalaisväestöä nuorempaa: vanhuksia on vähemmän, lapsia enemmän ja suurin osa eli 76 %, on työikäisiä. Ulkomaalaistaustaisten ikärakenteen ja taustamaan välillä on huomattu yhteys, jota varmasti selittävät maahanmuuton moninaiset syyt. Työikäisiä maahanmuuttajia oli eniten kotoisin Thaimaasta, Espanjasta ja Brasiliasta, kun taas vähiten Ruotsista, Syyriasta ja Kongon demokraattisesta tasavallasta. Lapsia eli 0–14-vuotiaita tuli eniten Syyriasta, Kongon demokraattisesta tasavallasta, Somaliasta ja Kamerunista, vähiten puolestaan Britanniasta, Yhdysvalloista, Thaimaasta ja Italiasta. Eläkeikäisiä eli 65 vuotta täyttäneitä oli eniten lähtöisin Ruotsista, Saksasta ja Yhdistyneistä kuningaskunnista. Myös maahanmuuttajien sukupuolijakauma tuntuu vahvasti riippuvan taustamaasta, mutta yhteensä ulkomaalaistaustaisia miehiä ja naisia oli Suomessa melko saman verran, joskin miehiä muutama prosentti naisia enemmän. Miehiä oli eniten lähtöisin Britanniaasta, Italiasta, Ranskasta, Turkista ja Pakistanista. Naisia taas Thaimaasta, Filippiineiltä, Venäjältä, Kiinasta ja Vietnamista.

Suomessa harjoitetaan kotoutumista tukevaa politiikkaa, joka tähtää tukemaan maahanmuuttajien kotoutumista kaikilla elämän ja yhteiskunnan osa-alueilla (Työ- ja elinkeinoministeriö, i.a.-a). Poliittika keskittyy erityisesti maahanmuuttajaperheiden tukemiseen, maahanmuuttajien kuntalaisiksi ohjautumiseen, yhteiskunnan ja kotoutumisen edistämisen yhdistämiseen sekä monenlaiseen yhteistyöhön ja yhteisiin arvoihin sitoutumiseen. Kotoutumista edistävä politiikka sisältää kotoutumista koskevan lainsäädännön, kotouttamispalvelut sekä kotoutumisen seurannan.

Suomessa maahanmuuttajien kotoutumista ohjaa kotouttamislaki, jonka tavoitteena on edistää muun muassa maahanmuuttajien työllisyyttä, osallisuutta, hyvinvointia, palvelujen saavuutta ja näin kotoutumista kokonaisuutena (Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023). Tämä sisältää myös ympäröivän yhteiskunnan vastaanottavaisuuden tukemista. Tarkoituksena on, että maahanmuuttajat saavuttavat saman arvoisen aseman yhteiskunnassa muun väestön kanssa eli heillä on esimerkiksi samat oikeudet ja velvollisuudet. Tavoitteeseen pyritään järjestämällä sitä tukevia palveluja ja tekoja, kuten erilaista ohjausta ja neuvontaa. Kotouttamislaki koskee maahanmuuttajia, joilla on joko toisen maan kansalaisuus tai ei kansalaisuutta lainkaan, ei siis Suomen kansalaisia tai turvapaikanhakijoita (Työ- ja elinkeinoministeriö, i.a.-b). Kotouttamislaki on ajankohtainen varsinkin maahanmuuton alkuvaiheessa, jolloin kotoutumista edistäviä palveluja, kuten kielen- ja kulttuurin opetusta, tarvitaan eniten. Kotouttamislaki tulee uudistumaan kokonaan vuoden 2025 alussa yhdessä TE-palvelujen kanssa.

Ulkomaalaislain tarkoitus on varmistaa ulkomaalaisiin liittyvän hallinnon ja oikeuksien toteutumisen moraalisuus sekä säädellä maahanmuuttoa (Ulkomaalaislaki 301/2004). Lakia sovelletaan asioissa kuten maahantulo, maastalähtö, oleskelu ja työnteko Suomessa. Kansalaisuuslaissa puolestaan säädetään edellytykset Suomen kansalaisuuden saamisesta, menettämisestä ja säilyttämisestä (Kansalaisuuslaki 359/2003). Laki pyrkii toimimaan niin, että sekä yksityisten henkilöiden, että valtion etu otetaan huomioon, kansalaisuudettomuutta vähennetään ja kansalaisuutta koskevassa käsittelyssä ja päätöksenteossa toimitaan eettisesti. Muita oleellisia säädöksiä maahanmuuttoa koskien on maahanmuuttoviraston toiminnasta, ihmiskaupan uhrien tunnistamisesta ja auttamisesta sekä vapaaehtoisesta paluusta (Sisäministeriö, i.a.-a). Näiden lakien lisäksi maahanmuuttajien kotoutumiseen vaikuttavat muun muassa hallituksen tavoitteet, EU:n lainsäädäntö sekä Suomea sitovat kansainväliset sopimukset kuten Euroopan ihmisoikeussopimus, lapsen oikeudet, Geneven pakolaissopimus sekä Euroopan ihmisoikeussopimus (Kotoutuminen.fi, i.a.-a). Koska kuntapaikan saaneet maahanmuuttajat ovat oikeutettuja kuntien palveluihin, koskee heitä myös palvelukohtainen lainsäädäntö esimerkiksi sosiaali- ja terveyshuollosta sekä kasvatuksesta ja opetuksesta puhuttaessa.

2.1 Työn tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tavoitteeni tällä opinnäytteellä on tuottaa ja koota yhteen tietoa niistä keskeisistä seikoista, joilla on vaikutuksensa maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen, mitä seurauksia on sekä kotoutumisella, että kotoutumatta jäämisellä ja miten tämä kaikki voidaan yhteiskunnassa ja

sosiaalialalla ottaa paremmin huomioon. Lopputyöni on tehty yhteistyössä Seinäjoen Rastaantaipaleen Sedun kanssa ja sain haastatella sen OPVA-opintojen eli opiskeluvaihtajien tukevien opintojen, maahanmuuttajataustaisia naisopiskelijoita varsinaista tutkimusosuuttani varten. Työni tarkoitus on siis myös muodostaa kehitysehdotuksia ja välittää opiskelijoiden palautetta Sedulle, jotta opinnot tukisivat maahanmuuttajaopiskelijoiden kotoutumista parhaalla mahdollisella tavalla myös tulevaisuudessa. Opinnäytteeni voisi myöhemmin toimia pohjana konkreettisemmalle kehitystyölle.

Opinnäytteeni tutkimuskysymykset ovat:

1. Millä asioilla on merkityksensä maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen ja miten?
2. Mikä merkitys OPVA-opinnoilla on maahanmuuttajanaisten mielestä ollut heidän kotoutumisessaan?

2.2 Aiempi tutkimus

Valitettavasti kotoutumisesta ja maahanmuutosta sekä niiden vaikutuksista on olemassa yhä sen verran vähän tutkimusta, ettei tietojen luotettavuudesta voida olla täysin yhtä mieltä (Saukkonen, 2020, s. 28). Toki tilanne on parantunut viime vuosikymmeninä maahanmuuton lisääntyttyä ja jonkinlainen yleiskuva kotoutumisesta on saatu erilaisten tutkimusten ja tarkastelujen avulla. Suurin puute on kuitenkin edelleen yksityiskohtaisempaa tietoa koskevassa analyysissä ja tämä sisältää muun muassa sukupuolen roolin kotoutumisessa.

Maahanmuuttajanaisten kotoutumisesta on tehty jonkin verran lopputöitä ennenkin ja usein ne ovat oman työni tavoin tehty yhteistyössä jonkin hankkeen kanssa, jonka avulla kotoutumisen laajaa teemaa on sitten lähdetty rajaamaan ja pohtimaan. Opinnäytteistä nousi esiin paljon samoja pointteja ja teorioita, joihin olin omassakin selvitystyössäni törmännyt. Hara ja Mantsinen de Macario ovat omassa opinnäytetyössään (2016, s. 2) hakeneet vastausta siihen, minkälaista kotoutumista tukevaa apua maahanmuuttajanaiset tarvitsevat arjessaan. Opinnäytteen tuloksista käy ilmi, että maahanmuuttajanaiset elävät lähinnä oman yhteisönsä kanssa ja kaipaisivat siksi enemmän kontakteja kantaväestöön. Haasteiksi koettiin kielitaidon puute ja oma taloudellinen tilanne. Voimavaroista keskeisimpänä oli vertaistuki muiden maahanmuuttajanaisten kesken. Hiltusen kandidaatin tutkielmassa "Maahanmuuttajanaisten koulutuspalvelut ja kotoutuminen" (2021, s. 2) puolestaan tutkimuskysymysten näkökulmaa

haetaan kulttuurisella integraatiolla sekä kaksisuuntaisella kotoutumisella. Tutkimuksen tuloksista käy ilmi, että maahanmuuttajanaiset sekä kokevat olevansa, että tutkitusti ovatkin yhteiskunnassa muita huonommassa asemassa muun muassa syrjivien rakenteiden ja ennakkoluulojen takia. Lisäksi kokemukseen vaikuttavat esteet, jotka kielitaidottomuudesta ja perheellisyydestä voivat syntyä. Tutkielmassa todetaan kuitenkin senkin, että suomalainen kulttuuri antaa maahanmuuttajanaisille paljon uusi mahdollisuuksia elämässä ja, että monella eri asialla on vaikutuksensa kotoutumisen onnistumiseen.

Vuonna 2012 Lieksassa järjestettiin pakolaisäideille kesäkurssi (Lehikoinen, 2012, s. 67–70). Kurssi syntyi seurauksena siitä, että useat kotona lapsiaan hoitavat pakolaisäidit ilmaisivat kaupungin sosiaalitoimelle haluaan oppia suomen kieltä ja kulttuuria. Kurssin sisältö, kesto ja ajankohta suunniteltiin äitien mielenkiinnonkohteiden ja toiveiden perusteella niin, että esimerkiksi lasten hoitojärjestelyt ja uskonnolliset tapahtumat otettiin huomioon. Asiasta tiedotettiin muun muassa äitien omalla äidinkielellä kirjoitetuilla kirjeillä sekä perhetyöntekijän vierailulla ja lopulta kurssille oli ilmoittautuneena kaksitoista äitiä. Kurssin tavoitteena oli antaa äideille mahdollisuus suomen kielen, yhteiskuntatiedon ja arjen oppimiseen, antaa heille muutakin tekemistä kuin pelkän kotona olemisen, estää syrjäytymistä ja edistää kotoutumista. Kurssi kesti noin puolentoista kuukauden ajan, kolmena päivänä viikossa, kello 10–14 välisenä aikana ja tapahtui lähellä sijaitsevan, kesän ajaksi suljetun, koulun luokkatiloissa. Äideillä oli lapset mukanaan, mutta nämä olivat toisessa huoneessa omien työntekijöiden kanssa niin, että äidit pystyivät keskittymään omaan tekemiseensä. Kurssin aikana muun muassa paikalliset Martat opettivat äideille suomalaista ruokakulttuuria, ruoka-aineita ja niistä ruuanlaittoa. Kurssilaiset tekivät useita tutustumisvierailuja esimerkiksi kirjastoon ja museoon, erilaiset asiantuntijat pitivät heille luentoja aina jätteenkäsittelystä terveydenhoitoon ja myös poliisi ja palolaitos esittelivät toimintaansa. Kurssilla tarvittiin paljon tulkkia, koska osa kurssin osallistujista ei puhunut lainkaan suomea ja molemminpuolinen ymmärrys oli ensiarvoisen tärkeää kurssin onnistumisen kannalta. Kurssin lopuksi pidettiin vielä keskustelutilaisuus, jossa äidit saivat antaa palautetta ja keskustella kurssista. Äitien mielestä tärkeintä on oppia suomen kieltä, koska ilman sitä ei ymmärrä mitä ympärillä tapahtuu ja asioista ulkopuolelle jäänti on valitettavan helppoa. Äidit kokivatkin oppineensa kieltä kurssilla, koska sitä opiskeltiin ja kuunneltiin koko ajan. Kurssi auttoi eristäytyneisyyden tunteeseen, kun oli joku syy poistua kotoa ja olla muiden ihmisten kanssa. Äidit sanoittivat myös, että lastenhoidon järjestäminen oli suuri plussa, sillä kurssille osallistuminen olisi muuten ollut suorastaan mahdotonta.

Womento-työmentorointi puolestaan on Väestöliiton järjestämää, korkeasti koulutetuille maahanmuuttajanasille suunnattua ohjausta, jossa saman alan koulutuksen omaava maahanmuuttajainen ja kantaväestöön kuuluva nainen toimivat eräänlaisena työparina (Väestöliitto, i.a.-a). Womento on syntynyt siitä tarpeesta, että vaikka maahanmuuttajilla olisikin tarvittava osaaminen, kokemus ja kielitaitokin, niin voi töiden löytäminen olla silti vaikeaa verkostojen puuttuessa. Mentoroinnin tarkoitus onkin luoda oman alan yhteyksiä ja niiden avulla työllistyä helpommin, mutta myös oppia suomalaista työelämää, kieltä sekä kotoutua ja tuntea osallisuutta. Suomalaisille työntekijöille ja työpaikoille Womento antaa uusia näkökulmia, mahdollisuuden oppia omasta itsestä sekä valmiuksia ottaa ulkomaalaistaustaiset tekijät mukaan suomalaiseen työmaailmaan. Mentorointi on todistettu toimivaksi tavaksi: vuosien 2017–2019 aikana 41 % mentoroinnin alusta loppuun käyneistä työllistyi ja 31 % puolestaan sai opiskelu- tai harjoittelupaikan Womenton avulla.

2.3 OPVA- opinnot

Opinnäytteeni yhteistyötahona toimii Seinäjoen Sedun OPVA-opinnot. OPVA tarkoittaa opiskelunvalmiuksia tukevia opintoja, jotka ovat opiskelijoille, joiden perustaidot, kuten vaikka suomen kieli, eivät ole tarpeeksi riittävät muista opinnoista suoriutumiseen (Taitava OPVA, i.a.). Opiskeluaineiden lisäksi OPVA-opinnot voivat antaa tukea myös yleisissä elämänhallinta- ja opiskelutaidoissa, jos ne ovat opiskelijalta hukassa. Opinnot räätälöidään opiskelijoita varten ja vastaavat heidän yksilöllisiin tarpeisiinsa. OPVA toimii sen nojalla, että kaikilla ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla on opinnoissaan oikeus tukeen ja ohjaukseen tarvitsemissaan määrin.

Sedu on mukana Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa ja Turun kaupungin hallinnoimassa, vuoden 2023 lopussa päättyvässä OPVA haltuun -hankkeessa, jonka tavoitteena on yhtenäistää OPVA-opetusta (Sedu, i.a.). Tämä saavutetaan järjestämällä OPVAn toteuttamiseen keskittyvää koulutusta niille tahoille, jotka ammatillista koulutusta Suomessa järjestävät. Näin varmistetaan se, että opetuksessa käytetään parhaita mahdollisia käytäntöjä ja materiaaleja, lisätään henkilöstön osaamista sekä tehdään mahdollisuudesta toisen asteen opintoihin ja tutkinnon saamiseen aina vain yhdenvertaisempi.

OPVA -opinnot on tarkoitettu kaikenlaisille opiskelijoille, mutta koen, että erityisesti maahanmuuttajat hyötyvät niistä, sillä ne antavat hyvin monenlaista tietoa ja hyötyä arkielämäänkin ja

auttavat näin uuteen kulttuuriin kotoutumisessakin. Maahanmuuttajien kohdalla kielenopetus on OPVA-opetuksessa vain jäävuoren huippu (T. Parantainen, henkilökohtainen tiedonanto, 23.9.2022). Opiskelija halutaan ennen kaikkea oman elämänsä herraksi ja tietoisiksi siitä mitä ympärillä tapahtuu ja miten omaan elämään pystyy vaikuttamaan positiivisesti. Näin ol-
len OPVA-opetus voitaisiin laskea eräänlaiseksi kotoutumiskoulutukseksi.

Kotoutumiskoulutus on kenties keskeisin osa suomalaista kotouttamisjärjestelmää ja jokaisen kotoutumissuunnitelman tavoite on, että maahanmuuttaja saisi juuri hänelle yksilönä parhaiten soveltuvaa kotoutumiskoulutusta (Saukkonen, 2020, s. 83). Tavoite on, että koulutuksen jälkeen täysi-ikäisen maahanmuuttajan kotoutuminen on jo hyvässä vaiheessa elämän eri osa-alueilla ja varsinkin nopeaa työllistymistä sekä toimivaa peruskielitaitoa joko suomeksi tai ruotsiksi toivotaan. Käytännössä kotoutumiskoulutus on kielen ja kulttuurin, yhteiskunta- ja elämänhallintataitojen sekä jatko-opintoihin ja työllistymiseen tukevaa opetusta. Maahanmuuttajille on tarvittaessa tarjolla myös luku- ja kirjoitustaidon opetusta. Kotoutumiskoulutuksen sisältö ja laajuus on yksilöllistä sen mukaan mitä kunkin maahanmuuttajan kotoutumissuunnitelmaan on tarpeiksi kirjattu (mts. 84). Koulutus voi kuitenkin kestää enintään 60 opintoviikkoa jos viikossa on noin 35 tuntia opetusta. Kotoutumiskoulutuksessa seurataan Opetushallituksen antamia ohjeita koskien aikuisten maahanmuuttajien opetussuunnitelmaa.

Keräsin opinnäytteeseeni empiiristä aineistoa Seinäjoen Rastaantaipaleen Sedun OPVA naismaahanmuuttajaopiskelijoihin kohdistuvilla laadullisilla haastatteluilla. Tarkoituksena oli selvittää heidän kokemuksiaan kotoutumisesta sekä OPVA-toiminnan merkityksestä siinä. Yhteistyötahoni hyötyy tekemästani tutkimuksesta siten, että myös he saavat tietoa opiskelun valmiuksia tukevien opintojen vaikutuksesta ja mahdollisia kehitysideoita toiminnalle.

3 MAAHANMUUTTAJANAISTEN KOTOUTUMINEN

Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen eroaa miespuolisten maahanmuuttajien kotoutumisesta siinä, että naiset voivat kohdata ylimääräisiä haasteita, kuten syrjintää, sekä etnisyytensä, että sukupuolensa takia (THL, i.a.-a). Molemmat ovat laajoja, valtarakenteisiin pohjautuvia ilmiöitä, jotka synnyttävät yhteiskunnan rajalinjoja (THL, 2022). Kotoutumisen haasteet ovat hyvin sukupuolittunut ilmiö, koska vaikka yhteiskunta näennäisesti tukeekin tasa-arvoisia mahdollisuuksia kaikille sukupuolille, niin käytännössä rakenteet yhä edistävät sukupuolittuneisuutta (Sotkasiira, 2018, s. 42).

Maahanmuuttajiin kohdennetuissa tutkimuksissa on tunnistettu sukupuolten välisiä eroja muun muassa siinä, että joistain tietyistä maista tulee huomattavasti enemmän juuri tiettyä sukupuolta (Tilastokeskus, i.a.-b) ja että maahanmuuton syissä on huomattavissa sukupuolitunut kaava: naiset muuttavat yleisimmin perheen ja miehet töiden ja opiskelujen takia (THL, 2022). Nämä erot tulisi ottaa huomioon kotoutumisprosessissakin, koska niiden avulla voidaan tunnistaa erityistä huomiota vaativat vaaratilanteet ja näin ennaltaehkäistä niitä. Esimerkiksi perhesyistä Suomeen tulleiden naisten kohdalla on varmistettava, että he eivät jää pelkiksi kotiäideiksi, vaan saavat samalla tavalla mahdollisuuksia ja tietoa yhteiskuntaan osallistumisesta kuin muutkin. Suomessa ja muissa Pohjoismaissa sukupuolten välinen tasa-arvo usein koetaan jo niin hyvin saavutetuksi, että vastakkainasettelu kantaväestön ja maahanmuuttajien välille on helppo luoda (Hiitola & Peltola, 2018, s. 126). Tämä on haitallista monestakin syystä, koska samalla sivuutetaan Suomessakin yhä vaikuttava eriarvoisuus ja toisaalta taas aliarvioidaan maahanmuuttotautaisen väestön moninaisuus.

3.1 Pyrkimyksiä parantaa maahanmuuttajanaisten kotoutumista

Yksi vuonna 2011 voimaan astuneen Kotoutumislain tavoitteista on maahanmuuttajanaisten kotoutumisen edistäminen erityisesti heidän huolestuttavan alhaisen työttömyysasteensa suhteen (European Migration Network (EMN), 2022, s. 12). Tilanne ei ole kuitenkaan merkittävästi parantunut, vaan maahanmuuttajanaisten asiat ovat yhä prioriteetti. Poliitikassa tasa-arvo kysymystä on pyritty lisäämään korostamalla ja valtavirtaistamalla sukupuolinäkökulmaa. Kaiken viranomaisten toiminnan tulee edistää tasa-arvoa ja uusia lakia säätäessä on arvioitava lakien vaikutusta sukupuolten väliseen tasa-arvoon.

Marinin hallituksen vuonna 2020 julkaisema tasa-arvon toimintasuunnitelma vuosille 2020–2023 kerää yhteen toimenpiteet ja tavoitteet sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseksi ja

sisällyttää myös maahanmuuttajanaiset (EMN, 2022, s. 12). Suunnitelmassa esimerkiksi maahanmuuttajanaisten osallistuminen kotoutumis- ja kielenopetukseen luvattiin varmistaa (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 2023, s. 16). Maahanmuuttajanaisia pyritään tavoittamaan paremmin eri tavoilla ja kotoutumispalvelut pyritään räätälöimään yksilöiden elämäntilanteisiin ja tarpeisiin esimerkiksi yhdistämällä eri koulutuksia. Kotoutumissuunnitelma ja kotoutumisen palveluntarpeen arviointi tehdään myös niille vanhemmille, jotka saavat kodinhoitotukea eli lähinnä naisille. Kotihoidon tuki antaa vanhemmille mahdollisuuden osallistua kotoutumissuunnitelmansa palveluihin osa-aikaisesti ja kohderyhmää voidaan ohjata sitä paremmin palveluihin, mitä paremmin heidät tavoitetaan. Hallituksen tasa-arvon toimintasuunnitelmassa Oikeus oppia -ohjelman hankkeilla valmisteltiin yhdenvertaisuutta lisääviä toimintatapoja, joiden tavoitteena oli vähentää sekä ennaltaehkäistä maahanmuuttajataustasta, sukupuolesta ja sosioekonomisesta asemasta juontuvia oppimiseroja (mts. 23). Toimenpide toteutettiin hallituskauden aikana muun muassa jakamalla avustuksia varhaiskasvatuksen eri alueiden ja tilanteiden kehittämiseen, tuottamalla tutkimuksia koulutuksen eriarvoisuudesta ja yhdenvertaisuudesta sukupuolen näkökulmasta sekä käynnistämällä laaja hanke, jolla pyritään maahanmuuttajien perustaitojen vahvistamiseen. Eduskunta lupasi myös varmistaa, että ihmiskaupan vastaisessa toimintaohjelmassa otetaan sukupuolinäkökulma entistä paremmin huomioon (mts. 50). Ohjelman toimenpiteiden tulee olla syrjimättömiä, edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa, tunnustaa sukupuolen moninaisuus sekä huomioitava lapsen oikeudet. Sukupuolittunutta väkivaltaa ja seksuaalista hyväksikäyttöä koskevan ihmiskaupan tunnistamiseen ja uhrien auttamiseen keskittyneelle hankkeelle myönnettiin rahoitusta, koulutusta ihmiskaupan tunnistamiseen lisättiin ja eri ihmiskauppaa koskevien säännösten soveltamiskäytänteitä laadittiin ja julkaistiin.

Vuoden 2025 alussa voimaan astuu kotoutumislain uudistus, jolla pyritään kotoutumisen tehostamisen ohella lisäämään maahanmuuttajanaisten osallisuutta yhteiskunnassa (Työ- ja elinkeinoministeriö, 2023). Tällä hetkellä palvelut tavoittavat parhaiten ne, jotka ovat mukana työelämässä, joten varsinkin naiset ovat vaarassa jäädä niiden ulkopuolelle. Naiset halutaan palvelujen äärelle sekä lisäämällä heidän työllisyyttään että tekemällä työllisyystilanteesta riippumattomista palveluista helpommin saatavia. Uudistuksen myötä muun muassa kuntien vastuu kotouttamisesta kasvaa, kotouttaminen aloitetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, maahanmuuttajien neuvontapalvelujen kynnys laskee, koulutukseen ja työelämään siirtyminen vauhdittuu ja moniammatillinen yhteistyö lisääntyy.

3.2 Maahanmuuttokäsitteet

Maahanmuuton käsite on monimutkainen eikä nykypäivänä selity ainoastaan sillä, että maahanmuuttajia ovat kaikki maahan muuttaneet (Saukkonen, 2020, s. 22). Maahanmuuttajiksi voidaan kontekstista riippuen kutsua hyvin erilaisiakin ihmisryhmiä. On tärkeää tiedostaa kuitenkin se, että Suomessa syntyneet ja täällä yhä asuvat ihmiset eivät ikinä ole maahanmuuttajia, vaikka heidän vanhempansa olisivatkin kotoisin ulkomailta (Saukkonen, 2020, s. 23). Heitä voidaan kutsua toisen sukupolven maahanmuuttajiksi tai ensimmäisen sukupolven suomalaisiksi ja kotoutumisen onnistumisen arvioinnissa varsinkin heidän kokemuksensa ovat keskeisiä. Vuonna 2012 Tilastokeskus alkoi luokitella maahanmuuttajia syntyperän mukaan. Tämän luokittelun mukaan ulkomaalaistaustaisia ovat kaikki ne, joiden molemmat tai ainoa tiedossa oleva vanhempi ovat syntyneet muualla kuin Suomessa. Suomalaistaustaisia puolestaan ovat sitten ne, joilla on ainakin yksi Suomessa syntynyt vanhempi. Tämäkään luokittelu ei ole täysin ongelmaton, mutta parempi kuin esimerkiksi Saksassa, jossa ulkomaalaistaustaisia ovat ne, joilla vähintään yksi vanhempi on syntynyt Saksan ulkopuolella. Muissa Pohjoismaissa määritelmä on nykyään sama kuin Suomessa. Tässä opinnäytteessä maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, joka on syntynyt ulkomailla jonkun muun maan kuin Suomen kansalaiseksi ja jonka kumpikaan vanhempi ei ole Suomen kansalainen.

Maahanmuuttajan ollessa kattotermi ulkomaalaistaustaiselle, joka on syystä tai toisesta muuttanut yhdestä maasta toiseen, turvapaikanhakija puolestaan tarkoittaa henkilöä, joka hakee kansainvälistä suojelua (THL, i.a.-b). Kansainvälistä suojelua voi saada, jos henkilön asuinmaassa häntä uhkaa vaino esimerkiksi poliittisen mielipiteen tai alkuperän takia taikka muu vallitseva vaara. Turvapaikanhakijat ovat vastaanottokeskusten asiakkaita asiansa käsittelyn ajan (Kotoutuminen.fi, i.a.-b). Maahanmuuttajasta tulee pakolainen, kun hänelle myönnetään turvapaikka ja täten myös oleskelulupa, jolloin hän voi siirtyä kuntalaiseksi ja olla oikeutettu kunnan palveluihin. Suomeen valitaan vuosittain pakolaiskiintiö eli tietty määrä pakolaisia, jotka Suomi sitoutuu ottamaan vastaan (Sisäministeriö, i.a.-b). UNHCR eli YK:n pakolaisjärjestö määrittelee ketkä pakolaisista ovat eniten avun tarpeessa ja ehdottaa näistä osaa kiintiöpakolaisiksi heitä vastaanottaviin maihin. Tilapäisellä suojelulla tarkoitetaan yksinomaan niitä, jotka pakenevat Ukrainan sotaa ja tarvitsevat nopeasti väliaikaista suojelua (THL, i.a.-b). Työperäiset maahanmuuttajat tulevat maahan pääasiassa työskentelemään ja paperittomat puolestaan ovat henkilöitä, jotka oleskelevat maassa ilman virallista lupaa.

3.3 Kotoutuminen ja sen tavoitteet

Kotoutumisella tarkoitetaan prosessia, jonka tavoitteena on se, että maahanmuuttaja löytää paikkansa uuden maan yhteiskunnasta, pääsee sen rytmiin kiinni ja oppii maan tavoille (Saukkonen, 2020, s. 17). Kotoutuminen ylittää jokaiselle elämän osa-alueelle, koska asuimaan muuttuessa myös ympäröivät asiat kuten kulttuuri, kieli, normit, arvot ja sosiaaliset suhteet voivat muuttua radikaalistikin (mts. 18). Kotoutumisen kestoa ei voida etukäteen määrittellä, vaan se voi ihmisestä riippuen kestää muutamasta kuukaudesta kymmeneen vuosiin ja ottaa joskus takapakkia esimerkiksi huonojen kokemusten takia.

Kotoutuminen on aina yksilöllistä, mutta onnistumisen kannalta on oleellista, että se tapahtuu yksilön ja yhteiskunnan yhteistyönä; kummaltakin vaaditaan joustavuutta ja vastaanottavuutta (Kotoutuminen.fi, i.a.-c). Käytännössä maahanmuuttaja pyrkii aktiivisesti yhteiskunnan sisään esimerkiksi opettelemalla maan kieltä ja kulttuuria, kun taas yhteiskunta tekee maahanmuuttajille tilaa esimerkiksi ryhtymällä toimiin, jotka edistävät erilaisuuden ja muutoksen hyväksyntää sekä toimivaa yhteiseloä. Vaikka aikuisella ihmisellä onkin päävastuu omasta selviytymisestäään, niin edistymiseen tarvitaan apua (Sotkasiira, 2018, s. 36). Yksin jäädessään maahanmuuttaja jää helposti siihen tilaan, jossa oli maahan tullessaankin, kun taas muiden tukeamana voi uudesta kulttuurista päästä helpommin jyvälle ja saada hallinnan omasta elämästä. Kotoutumisen yksipuolisuuden häivyttämiseksi kotoutumisen kanssa käytetään nykyään käsiteparia ”kotouttaminen”, jolla puolestaan tarkoitetaan tekoja, joilla yhteiskunta ja hallinto tukevat kotoutumista (Saukkonen, 2020, s. 17)

Kotoutunut maahanmuuttaja tuntee olevansa osallinen ympäröivässä yhteiskunnassa ja on halukas toimimaan sen sisällä (Saukkonen, 2020, s. 20). Kotoutumisen tarkoitus ei ole kuitenkaan sulauttaa maahanmuuttajia samaksi massaksi uuden maan ihmisten ja tapojen kanssa, vaan näillä on yhä oikeus myös omaan kulttuuriin ja kieleen (mts. 21). Yhteiskunnan osoittaman tuen oman kulttuurin toteuttamiselle on huomattu suorastaan edistävän maahanmuuttajien kotoutumista. Tarkoituksena ei myöskään ole kulttuurieroihin vedoten hyväksyä kaikkea länsimaisten arvojen vastaista käytöstä, vaan se, että kaikki pelaisivat yhteisten pelisääntöjen mukaan ja kunnioittaisivat toisiaan (mts. 22). Hyvällä kotouttamisella myös minimoidaan maahanmuuton mahdolliset uhat (Alitolppa-Niitamo & Säävälä, 2013, s. 8). Valtioiden monimuotoistuminen on väistämätöntä, mutta siihen millaiseksi monimuotoiseksi yhteiskunnaksi valtio kehittyy voi vaikuttaa (mts. 6). Siksi myös kantaväestön on tietyissä mielessä

kotouduttava maahanmuuton muuttamaan maailmaan ja tähän tarvitaan tukea, jolla ehkäistään rasismia ja syrjintää ja puolestaan hyväksytään erilaisuutta (Saukkonen, 2020, s. 21).

3.4 Kotoutumispalvelut

Kotoutumispalveluilla pyritään tukemaan maahanmuuttajien laaja-alaista kotoutumista suomalaisen yhteiskuntaan (Työ- ja elinkeinoministeriö, i.a.-c). Palvelutarve arvioidaan ensiksi joko kunnan tai TE-toimiston järjestämässä alkukartoituksessa, jolloin tarvittaessa tehdään monialaista yhteistyötä. Samalla maahanmuuttajille tarjotaan perustietoa suomalaisesta yhteiskunnasta kuten palveluista, lainsäädännöstä ja käytännöistä sekä neuvoja siihen mistä saada jatkossa apua eri ongelmiin.

Suomessa kotoutumiseen tukevia palveluja järjestetään useimmiten osana muita palveluja muun muassa viranomaisten ja kuntien toimesta (Kotoutuminen.fi, i.a.-d). Tämä johtuu siitä, että maahanmuuttajien peruspalvelutarpeet ovat usein samoja kuin kantaväestölläkin, kuten työllistyminen, terveydenhuolto, opiskelu, toimeentulo ja erilaiset hakemukset, luvat ja dokumentit. Ulkomaalaistaustaisten ihmisten kanssa asioidessa on kuitenkin otettava erikseen huomioon kulttuurisensitiivisyys sekä mahdollinen kielimuuri, johon palveluntarjoajan on oltava valmistautunut esimerkiksi tulkilla. Peruspalveluilla on tärkeä osa kotoutumisen tukemisessa, koska niillä mahdollistetaan se, että kaikilla yhteiskunnassa on yhdenvertaiset lähtökohdat ja mahdollisuudet taustasta tai varallisuudesta riippumatta.

Maahanmuuttajia palvelevat myös Maahanmuuttoviraston eli Migrin palvelut (Kotoutuminen.fi, i.a.-e). Maahanmuuttovirasto muun muassa myöntää ja peruuttaa oleskelulupia, kansalaisuuksia ja matkustusasiakirjoja, valitsee kiintiöpakolaiset sekä ohjaa ja valvoo vastaanottokeskusten toimintaa. Vastaanottokeskuksissa huolehditaan pääasiassa melko hiljattain maahan tulleiden maahanmuuttajien palveluista ennen kuin nämä siirtyvät kuntien asiakkaiksi.

Maahanmuuttajat on huomioitu Suomen koulutusjärjestelmässä tarjoamalla heidän lapsilleen samalla tavalla sekä varhaiskasvatusta että perusopetusta kuin kantaväestönkin lapsille (Kotoutuminen.fi, i.a.-f). Ennen perusopetusta ja toisen asteen opintoja on saatavilla opintoihin valmistavaa koulutusta. Aikuisille maahanmuuttajille järjestetään kotoutumiskoulutusta, erilaista valmistavaa ja tukevaa opetusta ja korkeakouluissa opetusta saa melko poikkeuksetta useallakin vieraalla kielellä. Maahanmuuttaneiden ihmisten kohdalla huomioidaan myös

heidän oman äidinkielen tukeminen, koska se vahvistaa muuta oppimista ja aikuistenkin on mahdollista saada kirjoitus- ja lukutaidon opetusta. Erilaiset vapaan sivistystyön oppilaitokset järjestävät monia suomen kieleen ja yhteiskuntaan perehdyttäviä kursseja.

Maahanmuuttajien on mahdollista saada Suomessa myös yhdenvertaisuusvaltuutetun palveluja (Yhdenvertaisuusvaltuutettu, i.a.). Yhdenvertaisuusvaltuutettu on viranomainen, jonka tehtävät pohjautuvat yhdenvertaisuuslakiin. Hän puuttuu syrjintään, seuraa ulkomaalaisten asemaa ja oikeuksia ja ylipäättään edistää yhdenvertaisuutta. Syrjintää kokenut tai todistanut ihminen voi olla yhteydessä yhdenvertaisuusvaltuutettuun muun muassa puhelimitse, sähköpostilla tai verkkolomakkeella, jolloin yhdenvertaisuusvaltuutettu antaa ohjausta sekä tarvittaessa ryhtyy laajempiin toimenpiteisiin.

Eri järjestöt tarjoavat monia matalan kynnyksen kotouttamispalveluja ja ovat isossa osassa varsinkin maahanmuuton alkuvaiheessa, kun kysymyksiä herää arkisista asioista, kuten harrastetoiminnasta ja kielen opiskelun aloittamisesta (Kotoutuminen.fi, i.a.-d). Suomessa iso osa maahanmuuttajapalveluista on erilaisten väliaikaisten hankkeiden tuotosta (Saukkonen, 2020, s. 169). Hankkeet ovat hyvä ja joskus jopa ainoa tapa kokeilla ja kohdentaa ideoita kustannustehokkaasti, mutta on kuitenkin ongelmallista, jos palvelut ovat enimmäkseen näiden tilapäisten ratkaisujen varassa. Se viestittää muulle yhteiskunnalle, etteivät maahanmuuttajien asiat ole tärkeitä taikka pysyviä eikä työntekijöillä välttämättä ole samanlaista motivaatiota tekemiseen, koska moni haluaa vakinaisen työn. Tämä puolestaan johtaa siihen, ettei kotoutumispalveluissa aina ole riittävästi työntekijöitä ja jo kartutettu tieto ja taito lähtee pois lähtijöiden mukana (mts. 170). Maahanmuuttajille kohdennettuja palveluja ei voida täysin korvata lisätyillä peruspalveluilla, vaan ne tulevat sitä tarpeellisemmiksi mitä enemmän väestö monimuotoistuu (mts. 58).

4 MAAHANMUUTTAJANAISTEN KOTOUTUMISEEN VAIKUTTAVIA ASIOITA

Hyvää kotouttamispolitiikkaa on sen tunnustaminen, että kotoutuminen ei tapahdu vakuu-
missa tilassa, vaan monella eri asialla on roolinsa siinä (Saukkonen, 2020, s. 58). Muuttami-
nen itsessäänkin aiheuttaa aina stressiä, koska usein siihen liittyy monia elämän muutoksia
ja muuttaessa joutuu jättämään hyvästit naapureille, ystäville, kodille ja itse kotimaalle (Schu-
bert, 2013, s. 63). Tuttu kulttuuri tapoineen, normeineen ja arvoineen muuttuu hetkessä vie-
raaksi muuton myötä ja tämän onkin todettu lisäävän maahanmuuttajien stressiä kaikista eni-
ten. Se, että arkisetkin asiat esimerkiksi yhteiskunnan yleisen aikataulun suhteen vaativat
kohdemaassa yllättäen ylimääräistä pinnistelyä, voi helposti aiheuttaa henkistä rasitetta (mts.
64).

4.1 Sosiaaliset suhteet

Sukulais-, ystävyys- ja muiden läheisten vuorovaikutussuhteiden on todistettu olevan suu-
ressa roolissa kotoutumisen suhteen (Kokkonen, 2018, s. 98). Sosiaalinen tuki on tärkeää
muihinkin suuriin elämänmuutoksiin totumisessa, eikä uuteen maahan muuttaminen siis ole
lainkaan poikkeus. On huomattu, että niillä maahanmuuttajilla, joiden perhe asuu heidän
kanssaan samassa maassa, on selkeästi parempi tilanne muun muassa työllisyyden ja kieli-
taidon suhteen kuin niillä, joilta tämä turvaverkko puuttuu (Kotoutuminen.fi, i.a.-g). Tämä tie-
tenkin vaikuttaa myös hyvinvointiin ja kotoutumiseen laajemminkin, kun pystyy olemaan
varma siitä, että läheiset ovat turvassa.

Tutkitusti maahanmuuttajien kotoutumista edistää erityisesti se, jos maahanmuuttajalla on
monipuolisia sosiaalisia suhteita ja verkostoja; siis myös kantaväestön edustajien kanssa
(Saukkonen, 2020, s. 20). Kuitenkaan joka kymmenellä ulkomaalaistaustaisella ei ole ainutta-
kaan kantaväestöön kuuluvaa ystävää, mihin vaikuttavat paljon heidän asuinpaikkansa sekä
yhteisen kielen puuttuminen (mts. 45). Vuosina 2018 ja 2019 kerätyissä tiedoissa näkyi, että
itsensä yksinäiseksi kokevia ihmisiä oli enemmän maahanmuuttajien kuin koko Suomen vä-
estön keskuudessa. Yksi suurimmista syistä tähän ovat varmasti kulttuurierot. Länsimaiset
yhteiskunnat ovat usein esimerkiksi afrikkalaisia ja aasialaisia kulttuureja yksilökeskeisempiä,
vaikka yksilöllisyyden merkitys on toki kasvanutkin viime vuosikymmeninä ympäri maailman
(Korhonen & Puukari, 2013, s. 36–37). Yksilöllisissä kulttuureissa ihmiset pitävät itseään ja

identiteettiään erillisenä muista, kun taas yhteisöllisissä kulttuureissa yksilön identiteetti on yhteisön jäsenenä oleminen. Siksi jälkimmäisessä kulttuurissa elämänsä ennen eläneen voi olla hyvinkin vaikeaa tottua suomalaisten hiljaisuuteen ja eristäytyneisyyteen. Se saattaa heidän näkökulmastaan vaikuttaa välinpitämättömyydeltä ja syrjinnältä, mikä puolestaan aiheuttaa masennuksen ja ahdistuksen tunteita ja vain lisää ulkopuolisuuden tunnetta.

Yksinäisyys korostuu maahanmuuttajanaisten kohdalla, koska he ovat kantaväestön naisia todennäköisemmin perheellisiä, jos heidän lähtökulttuurissaan vanhemmuus ei ole samalla tapaa henkilökohtainen valinta kuin esimerkiksi länsimaissa, vaan väistämätön elämän osa (Isosävi & Kuittinen, 2013, s. 79). Tiukempien sukupuoliroolien takia naiset jäävät miehiä suuremmalla todennäköisyydellä kotiin huolehtimaan lapsista ja taloudesta, eikä heillä tällöin ole samanlaisia mahdollisuuksia tutustua uusiin ihmisiin esimerkiksi töiden tai opiskelujen kautta. Naisilla yleisin peruste maahanmuuttoon ensinnäkään ovat perhesyyt (THL, 2022). Toki lapset voivat olla myös tapa päästä mukaan uuden maan yhteiskuntaan ja tavata valtaväestöön kuuluvia ihmisiä, kun maahanmuuttajavanhemmista tulee neuvolan, päiväkodin ja koulun asiakkaita (Isosävi & Kuittinen, 2013, s. 85). Monien maahanmuuttajien lähtömaissa yhteisöllä ja perheellä on iso osa lasten kasvatuksessa ja huolenpidossa. Seuduilla, joissa terveydenhuolto on puutteellista yleensä yhteisön naiset pitävät huolta tuoreista äideistä ja opettavat nämä huolehtimaan vauvoistaan. Tällä voi olla suuri merkitys perheen hyvinvoinnille ja siksi se voikin sosiaalisen tuen puutteesta romahtaa uudessa maassa. Maahanmuuttajaäidit ovat riskiryhmää synnytyksen jälkeiselle masennukselle yksinäisyyden, tietämättömyyden ja eristyneisyyden takia. Kulttuuriyhteisön tuen ja perinteiden ylläpidon on puolestaan huomattu tukevan äitien mielenterveyttä.

4.2 Vastaanotto kohdemaassa

Kohdemaan maahanmuuttoon suhtautumiseen vaikuttavat vallitseva taloustilanne, uutisoinnin tyyli aiheesta sekä mahdolliset käynnissä olevat vaalit (Söderling, 2013, s. 21–22). Syrjäseuduilla maahanmuuttoon saatetaan suhtautua kielteisemmin ja ennakkoluulot ovat enemmän pinnalla lisäksi siksi, koska monikulttuurisuuteen ei olla totuttu samalla tavalla kuin kaupungeissa (Sotkasiira, 2018, s. 43). Syrjinnällä tarkoitetaan joidenkin ihmisten eriarvoiseksi asettamista ja eriarvoista kohtelua ilman mitään varsinaista perustetta joko suoraan tai epäsuoraan (Saukkonen, 2013, s. 230). Rakenteellinen syrjintä tarkoittaa yhteiskunnan sisäistettyjä normeja, jotka tuntuvat normaalilta valtaväestölle, mutta vähemmistöille ovatkin esteitä

samoihin oikeuksiin käsiksi pääsyyn. Rasismi puolestaan on ihmisten arvottamista ja syrjimistä nimenomaan heidän etnisyytensä, ihoväriinsä tai kulttuurinsa perusteella (Punainen Risti, i.a.). Syrjinnällä ja rasismilla on vaikutus ihmisen psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen, turvallisuuden tunteeseen sekä osallisuuteen (THL, i.a.-c). Syrjintä ajaa syrjittyjä ihmisryhmiä vain tiiviimmin omiin porukoihinsa, mistä voi seurata vaarallistakin katkeroitumista, eristäytymistä ja vastakkainasettelua (Sotkasiira, 2018, s. 43). Erityisesti maahanmuuttajalasten kohtaama rasismi voi horjuttaa heidän tulevaisuudenuskoaan ja minäkuvaansa (Schubert, 2013, s. 72).

Maahanmuuttajanaiset joutuvat rasismiin ohella kärsimään myös heidän sukupuolestaan johtuvasta syrjinnästä, mikä lisää heidän todennäköisyyttään väkivallan kokemiseen (Our Watch, i.a.). Varsinkin maahanmuuttajanaisten kokemissa lähisuhdeväkivalta tilanteissa ympäristön suhtautuminen maahanmuuttoon korostuu entisestään, koska tällöin turvattomuuden tunne voi olla läsnä sekä kotona, että sen ulkopuolella (Ghafournia, 2019). Syrjinnän pelko voi johtaa esimerkiksi siihen, ettei apua uskalleta hakea. Maahanmuuttajanaiset ovat kantaväestön naisiin verrattuna monella tapaa epätasa-arvoisessa, haitallisessa ja näin haavoittuvammassa asemassa, millä on yhteys köyhyyteen, eristäytyneisyyteen, negatiivisiin kokemuksiin ja kulttuurisiin seikkoihin (Kuipers & Mestdagh, 2022, s. 71.) Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että maahanmuuttotausta lisää naisten kuolleisuutta ja sairastuvuutta ennen, aikana ja jälkeen synnytyksen. Naisille yleisesti tarkoitetuissa palveluissa on vaarana se, että ne suunnitellaan ja toteutetaan lähinnä kantaväestön naiset ja heidän ongelmansa mielessä, jolloin apua kaipaavat maahanmuuttajanaiset eivät koe itseään tervetulleiksi tai palvelua hyödylliseksi (Ghafournia, 2019).

On huomattavaa, että usein maahanmuuttajat asuvat muuta väestöä kurjemmissa oloissa ja yleensä kaupungin "huonoja" osia ja maahanmuuttajakeskittymiä pidetäänkin synonyymeinä toisilleen (Muhammed, 2012, s. 36). On kuitenkin todistettavissa, että nämä ongelmalähiöt ovat olleet sellaisia jo ennen maahanmuuton yleistymistä ja enemmän tällä on tekemistä taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien kanssa. Suurin osa maahanmuuttajista asuu vuokralla, koska omistusasunnot ovat usein niin kalliita, ettei heillä ole niihin riittävää varallisuutta ainakaan heti (mts. 37). Toisaalta vuokra-asuntojen saamiseen vaikuttavat puolestaan ympäröivät asenteet ja ennakkoluulot ja siksi kaupungin vuokra-asuntoihin on niin kovasti tunkua. Maakuntiin pääseminen on helpompaa, mutta siellä toisaalta välimatkat voivat ovat pidempiä

ja palvelutarjonta niukempaa, mikä voi haastaa siellä asuvien maahanmuuttajien kotoutumista entisestäänkin (Sotkasiira, 2018, s. 43).

Maahanmuuttajien ongelmana voi helposti olla myös se, että he eivät yksinkertaisesti tiedä mistä, miten ja minkälaista tukea ja apua uudessa maassa saa (Kokkonen, 2018, s. 113). Kyseisen ongelman kanssa eivät paini ainoastaan tuoreet maahanmuuttajat, vaan epätietoisuus voi jatkua useita vuosiakin maassa asumisen aikana. Tukijärjestelmä voi olla niin monimutkainen, ettei siitä ole mahdollisuuksia selviytyä yksin, jolloin vaarana on se, että asiat hoidetaan maahanmuuttajan puolesta eikä tämä näin koskaan opi nousemaan omille jaloilleen, vaan passivoituu. Kohdemaan valtaväestön keskuudessa ei aina edes ymmärretä kuinka perustavanlaatuisia maahanmuuttajien tiedon puute voi olla ja, että itsestään selvinäkin pidettyjä asioita voidaan joutua selittämään (Säävälä, 2013, s. 117). Tieto maahanmuuttajien oikeuksista ja heille kuuluvista tukimuodoista ei aina saavuta heistä kaikkia ja tuen puute puolestaan ilmenee luottamuksen häviämisenä viranomaisiin ja heidän edustamaansa järjestelmään (Kokkonen, 2018, s. 115–116).

4.3 Taustan vaikutukset kotoutumiseen

Lasten on usein helpompi mukautua uuteen ympäristöön, oppia uusi kulttuuri ja kieli, mutta aikuisella maahanmuuttajalla on uuteen maahan saapuessaan taustalla jo menneisyyden jäljet (Schubert, 2013, s. 67–69). Kotimaan kulttuuri, arvot, elämäntapa ja uskomukset on sisäistetty jo lapsuuden aikana ja siksi niiden vaikutusta ei välttämättä edes huomaa ennen kuin niiden keskeltä muuttaa pois uuteen ympäristöön. Tämän takia myöskään kohdemaan kantaväestö, viranomaiset sekä asiakaspalvelijat eivät aina osaa ottaa huomioon maahanmuuttajien taustaa ja voivat olettaa näiden automaattisesti osaavan uuden kulttuurin pelisäännöt. Maahanmuuton kasvaessa maahanmuuttajaväestö myös monimuotoistuu sisäisesti koko ajan (Juntunen, 2020, s. 13).

Maahanmuuton syyt voivat olla moninaiset eivätkä aina perustu vapaaehtoisuuteen, jos takana on esimerkiksi pako konfliktia tai luonnonkatastrofia (Lehtovaara, 2022, s. 15). Erityisen haastavaa maahanmuuton on todistettu olevan pakolaisille (Schubert, 2013, s. 68). Heidän kohdallaan korostuvat mielenterveysongelmat, traumaattiset kokemukset sekä läheisistä eroon joutuminen. Pakolaisilla on usein taustallaan kokemuksia väkivallasta tai sen todistamisesta, millä on syvät vaikutukset ihmiseen ja minkä jälkeen on erityisen vaikeaa päästä taas

normaaliin elämään kiinni. Naisilla ja lapsilla, jotka muodostavat valtaosan pakolaisista, on lisäksi riskin joutua paon aikana väkivallan, seksuaalisen ahdistelun tai ihmiskaupan uhreiksi (Lehtovaara, 2022, s. 15). Tästä kaikesta seuraavat traumat voivat hoitamattomina turvaan pääsemisenkin jälkeen vaikeuttaa ja pitkittää kotoutumista (Hiitola & Vuori, 2018). Pakolaisten mielenterveyden tukeminen ja huomioiminen on erityisen tärkeää, koska trauma voi vaikuttaa yksilön lisäksi myös tämän perheeseen ja vasta tuleviinkin jälkipolviin (Schubert, 2013, s. 69). Maahanmuuton syyt muovaavat asennoitumista uuteen kotimaahan ja voivat tehdä maahanmuuttosta joko positiivisen tai negatiivisen kokemuksen (mts. 63).

Sukupuolella on iso merkitys, kun puhutaan taustan vaikutuksesta kotoutumiseen, sillä sukupuolten väliset erot voivat suomalaiseseen kulttuuriin nähden olla valtavia varsinkin tietyissä ihmisryhmissä (Saukkonen, 2020, s. 50). Joissain kulttuureissa sukupuoli määrittää vahvasti ihmisen oikeuksia ja mahdollisuuksia elämässä ja useimmiten naiset ovat niitä, joita rajoitetaan, alistetaan, vähätellään ja esineellistetään tavalla, joka puolestaan tukee miesten valtaa ja hyvinvointia (Mozaffari, 2017). Naisten osa on omistautua perheelle ja kodille, mikä on usein raskasta, mutta kiittämätöntä työtä eikä omille tarpeille ole tilaa, jos haluaa pysyä turvassa. Näiden maiden hallinto on yleensä alistavaa ja esimerkiksi parisuhdeväkivalta ei ole rikos (Ghafournia, 2019). Naisia rakenteellisesti vastaan olevassa kulttuurissa eläminen saa helposti naiset itsensäkin ajan kanssa uskomaan, että he ovat miehiä alempana, mikä heijastuu maahan muutto tilanteissa uuteen kulttuuriin kotoutumiseen ja naisten tulevaisuuteen (Mozaffari, 2017). Monesti kulttuuri on enemmän tai vähemmän limittäin uskonnon kanssa ja uskontoa voidaan käyttää joko yksilöiden ja yhteisöjen sortamiseen tai voimaannuttamiseen (Ghafournia, 2019). Uskonnolla voidaan oikeuttaa monenlaista epätasa-arvoistakin kohtelua ja vaikuttaa maahanmuuttajanaisiin esimerkiksi määrittelemällä odotuksia perhe-elämään liittyen. Toisaalta uskonto voi maahanmuuttajanaيسille olla myös voiman, turvallisuudentunteen ja yhteisöllisyyden lähde sekä selviytymismekanismi vaikeuksien keskellä.

Epätietoisuus uuden kotimaan palveluista ja oikeusjärjestelmästä rajoittaa maahanmuuttajanaisten kotoutumista, jos he ovat lähtömaassaan tottuneet tietynlaisiin toimintapatoihin ja ajatusmalleihin ja olettavat niiden olevan samanlaisia myös uudessa maassa (Ghafournia, 2019). Maahanmuuttajanaiset eivät ole läheskään aina tietoisia omista oikeuksistaan ja heille kuuluvista palveluista eivätkä siksi osaa hädän tulleen hakeutua avun piiriin, mikä syrjäyttää heitä yhteiskunnasta ja evää mahdollisuuksia elämässä. Maista, joissa muun muassa korruptio on vallalla, tulleiden maahanmuuttajien voi olla vaikeaa hahmottaa suomalaista

yhteiskuntaa, jossa kaikki nojaa demokratiaan (Kärki, 2021). Näiden maahanmuuttajien kohdalla on erityisen tärkeää, että heidän kotoutumisprosessiinsa kuuluu suomalaiseen järjestelmään tutustuminen. Maahanmuuttajanaisten tausta vaikuttaa myös heidän itsenäisyyteensä, jos kulttuurissa on esimerkiksi totuttu siihen, että mies hoitaa kaiken aina raha-asioista kanssakäymiseen muiden ihmisten kanssa (Ghafournia, 2019). Tällöin nainen ei välttämättä osaa erilaisia normaalikaan elämän taitoja kuten autolla ajo tai palvelujen käyttäminen ja on siksi riippuvainen muista, mikä puolestaan syrjäyttää yhteiskunnasta sekä suurentaa kynnystä alkaa elää oman näköistä elämää.

Naisten kohtaama lähisuhdeväkivalta on maailmanlaajuinen ongelma, mutta erityisesti se korostuu kehittyvistä maista lähtöisin olevien, perhesyistä muuttaneiden ja kouluttamattomien maahanmuuttajanaisten kohdalla (Park ym., 2021 & Mäkisalo-Ropponen, 2012, s. 24). Tähän vaikuttaa riippuvuus puolisoista sekä puutteellinen turvaverkko (Mäkisalo-Ropponen, 2012, s. 24). Koetusta lähisuhdeväkivallasta eteenpäin kertominen on yleisestikin vähäistä, mutta tämäkin on tavallista korostuneempaa maahanmuuttajanaisten kohdalla (Park ym., 2021). Tätä haluttomuutta voi selittää naisten taustakulttuuriin kuuluvat tiukat ja perinteiset sukupuoliroolit, naisten epätietoisuus omista oikeuksista, sosioekonominen asema sekä taustakulttuurin suhtautuminen lähisuhdeväkivaltaan. Lisäksi maahanmuuttajanaiset eivät aina uskalla hakea apua viranomaisilta, vaan puhuvat mieluummin läheisilleen tai yhteisöpohjaisille tahoille, joiden apu voi olla puutteellista. Maahanmuuttajanaisten puolison tuella tai tuemmalla jättämisellä voi olla suurikin rooli siinä osallistuuko nainen kotoutumista tukeviin palveluihin ja pääseekö hän yhteiskuntaan sisälle (Mäkisalo-Ropponen, 2012, s. 24).

4.4 Kieli- ja digitaidot

Suomen kielen kielitaito on kuin avain suomalaiseen yhteiskuntaan ja siinä mukana olemiseen eikä siis ole pelkästään suomen kielen osaamista, vaan myös ympäristön, politiikan ja arjen ymmärtämistä (Kärki, 2021). Kielitaito antaa mahdollisuuden yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen, vaikuttamiseen ja ymmärtämiseen. Suomen kotouttamispolitiikan ensimmäisiä tavoitteita onkin opettaa maahanmuuttajille jompikumpi maan virallisista kielistä (Saukkonen, 2020, s. 42). Kielitaito tuntuu liittyvän paljon siihen, kuinka kauan maassa on oleskeltu, mutta toisaalta on myös niitä, jotka eivät osaa kieltä juurikaan, vaikka ovat asuneet täällä jo useita vuosia. Paras tapa oppia kieltä ja näin tulla aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi tuntuukin

olevan kielen monipuolinen ja useasti käyttö, eikä siksi pelkkä muodollinen kielenopiskelu ole riittävää (Muhammed, 2012, s. 36).

Vuorovaikutustilanteista voi kohdemaassa tulla helposti stressaavia, koska usein maahanmuuttajat eivät pärjää omalla äidinkielellään, vaan joutuvat käyttämään uuden maan kieltä tai esimerkiksi englantia (Schubert, 2013, s. 64). Kyseessä ei tarvitse olla aina edes maahanmuuttajan oma huono kielitaito, vaan stressin syyksi riittää sekin, että ihminen ilmaisee itseään parhaiten omalla äidinkielellään. Pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden kohdalla kielenopimista vaikeuttavat entisestäänkin mahdolliset traumat ja muut koetut vaikeudet (Kärki, 2021). Tulkin käyttö on usein suositeltavaa silloinkin, kun maahanmuuttaja osaa arkisuomea kiitettävästi, sillä siten varmistetaan ymmärrys monimutkaisistakin asioista (Säävälä, 2013, s. 129). Toisaalta tulkkaukseen voi hankaloittaa esimerkiksi maahanmuuttajan mahdollinen epäluottamus tulkin tulkkaukseen, puolueettomuuteen ja vaitiolovelvollisuuteen (Rautavuoma & Turtiainen, 2018, s. 160). Taustalla voivat olla esimerkiksi kulttuuriset syyt, kuten kasvojen menettämisen pelko samaan etniseen yhteisöön kuuluvan henkilön silmissä ja varsinkin pienillä paikkakunnilla tulkin tuttuus saattaa muodostua ongelmaksi. Harvinaisempien kielten kohdalla saatetaan joutua tyytymään puhelintulkkaukseen, joka voi tuoda tilanteeseen taas omanlaistaan lisähaastetta (Säävälä, 2013, s. 129).

Bernhard ja Bernhard (2022) saivat selville sukupuolen osuutta uuden kielen oppimisessa koskevassa tutkimuksessaan, että perheellä on iso merkitys maahanmuuttajanaisten kielitaidossa. Naimisissa olevien naisten kielitaito on huonompaa kuin naimattomilla ja naimisissa olevilla miehillä sekä naimattomilla naisilla (Bernhard & Bernhard, 2022, s. 303). Kotitaloudessa asuvat esikouluikäiset ja sitä nuoremmat lapset huonontavat myös naisten kielitaitoa, kun taas lasten päivähoitoon ja kouluun siirtyminen on sille eduksi. Tätä kaikkea selittävät perinteiset sukupuoliroolit, joiden takia kodista ja lapsista huolehtimisen vastuu lankeaa enimmäkseen naisille, mikä puolestaan on pois kielen oppimisesta. Lasten kanssa kotiin jääneet maahanmuuttajanaiset jäävät helposti kotiin sittenkin, kun lapset ovat jo isompia, jos kielitaitoa ei ole päässyt missään välissä harjoittamaan (Kärki, 2021). Maahanmuuttajamiesten kielitaitoon perheellä puolestaan ei ollut vaikutusta (Bernhard & Bernhard, 2022, s. 303). Bernhardien tutkimus osoitti myös, että yhteys aiemman koulutuksen ja uuden kielen oppimisen välillä on selkeämpi miehillä kuin naisilla, mitä voivat selittää eri motiivit kielenoppimiseen. Naiset haluavat oppia kieltä enemmänkin sosiaalisista ja sukupuolirooleista vapauttavista kuin taloudellisista syistä, mistä johtuen maahanmuuttoa edeltäneillä opiskeluilla tai niiden

puutteella ei ole mainittavasti merkitystä maahanmuuttajanaisten myöhempään kielen oppimiseen.

Joissakin ammateissa hyvällä kielitaidolla on oleellinen osa työn laadukkaassa suorittamisessa, mutta joskus taas kielen osaamiselle saatetaan antaa työtehtäviin verrattuna tarpeettoman iso paino, jolloin se on este kielitaidottomien työllistymiselle (Stenman, 2015). Kielitaidottomuutta voidaan käyttää jopa tekosyynä maahanmuuttajan palkkaamista jättämiselle ja näin myös syrjinnän välineenä. Simon-Nagyn (2021) mukaan pelkkä kielitaidon kehittämiseen keskittyminen ei ole ratkaisu maahanmuuttajien työttömyyteen, vaan tarvitaan myös yhteiskunnan asennemuutosta ennakkoluulojen suhteen sekä maahanmuuttajien asiantuntemuksen tunnustamista ja hyödyntämistä. Ammattitaito ja kielitaito eivät ole sama asia, vaikka työpaikoilla saatetaankin vaatia kaikilta täydellistä kielen osaamista työtehtävistä riippumatta. Kaksisuuntainen kotoutuminen näkyy maahanmuuttajien kielitaidossa esimerkiksi siten, että yhteiskunnassa hyväksytään ja rohkaistaan eri tapoja ja tasoja puhua kieltä sekä mahdollistetaan pärjääminen vaillinaisellakin kielitaidolla (Kärki, 2021).

Tietotekniikkataidot ovat nykyään merkittävässä asemassa, kun mietitään ihan kantaväestönkin yhteiskuntaan kuulumista ja alkavat olla verrattavissa kielitaitoon tärkeydeltään. Nykyajan Suomessa vähintäänkin tietotekniikan perustaitojen osaaminen alkaa nimittäin olla melkoinen elämän edellytys (Mäkinen & Sihvonen, 2016, s. 279–280). Palvelut alkavat siirtyä yhä enemmässä määrin verkkoon ja työelämälle ja työllistymiselle digitaitojen osaaminen alkaa olla suorastaan ehto. Maahanmuuttajille tämä saattaa olla kompastuskivi kotoutumiseen sekä tietoteknillisten taitojen puuttumisessa että verkkomateriaalin vaikeaselkoisuudessa, jonka suunnittelussa on otettu pääasiassa vain kantaväestö huomioon. Varsinkin maahanmuuttajanaisilla ei aina ole luku- tai kirjoitustaitoa ennestään lainkaan, mikä tulee haastamaan myös digitaitojen oppimista. Maahanmuuttajalasten- ja nuorten on huomattu oppivan sekä uutta kieltä, että teknologiaa huomattavasti vanhempiaan nopeammin ja kykenevän siksi auttamaan heitä niissä (mts. 281). Viralliset asiat, kuten pankki ja terveydenhuolto, pitäisi kuitenkin aina hoitaa aikuisen toimesta eikä lasten siis voi olettaa hoitavan kaikkea vanhempiansa puolesta. Nimenomaan maahanmuuttajanaisten on havaittu varsinkin kotoutumisen alkuvaiheessa delegeoivan tiedonhankintaa läheisilleen, joilla on enemmän kielitaitoa. Tämän on pohdittu johtuvan ehkä siitä, että yhteisöllisyys ja yhden ihmisen, esimerkiksi aviomiehen, osaamiseen luottaminen on normaalia maahanmuuttajanaisten lähtökulttuureissa. Marginalisoitumisen riskiryhmään kuuluville kouluttamattomille naisille digitaitojen osaaminen olisi

erityisen hyödyllistä ja siksi heidän oppimistaan tulisi tukea yhä vain enemmän yhteiskunnan digitalisoituessa.

4.5 Maahanmuuttajanaisten työllisyys

Työelämässä mukana oleminen luo maahanmuuttajille osallisuuden tunnetta, integroi yhteiskuntaan ja parantaa heidän lastensa sosioekonomista asemaa tulevaisuudessa (Kurronen, 2021). Työssäkäynti antaa myös sisältöä, mahdollisuuksia ja resursseja itsenäiseen elämään, luo erilaisia verkostoja ja avaa väylän orgaaniseen kielen ja kulttuurin oppimiseen. Työllisyys onkin keskeisimpiä ilmaisimia kotoutumisen onnistumisessa (Lehtovaara, 2022, s. 15).

Maahanmuuttajien työllistymistä haastavat työmarkkinoilla sekä jo työnhaussa vallitsevat tiedostetut ja tiedostamattomat ennakkoluulot ja syrjintä sekä koulutuksen ja kielitaidon puute (Saukkonen, 2020, s. 37–39). Monet työllistyneetkin maahanmuuttajat joutuvat turvautumaan toimeentulotukeen, koska heidän saamansa työ on usein osa-aikaista ja pienipalkkaista (mts. 36). Ulkomaalaistaustaisen väestön keskuudessa on havaittu olevan suhteellisen paljon yrittäjyyttä, mutta tämäkin työ sijoittuu kuitenkin usein pienituloisille aloille (mts. 35–36). Maahanmuuttajaväestölle köyhyys ja sen aiheuttamat sosiaaliset vaikeudet ovat yleisiä ja vakaan toimeentulon saavuttamiseen voi kulua pitkiäkin aikoja. Korkeasti koulutetutkaan maahanmuuttajat eivät yleensä pysty hyödyntämään siinä hetkessä olevaa osaamistaan uudessa kotimaassa, vaan aina tunnutaan tarvitsevan vähintäänkin mittava lisäkoulutus (Schubert, 2013, s. 69). Maahanmuuttajien jo hallitsemaa osaamista ei osata käyttää hyödyksi, vaan lähtömaassaan yläluokkaan kuulunutkin voi kohdemaassa joutua pitkäaikaistyöttömäksi tai koulutustaan vastaamattomiin töihin, joita kantaväestö ei halua tehdä (Muhammed, 2012, s. 35). Tästä syntyy molemminpuolisia ennakkoluuloja ja eriarvoisuus kasvaa (mts. 36). Töiden saamisen pitkittyessä työllistymisestä tulee yhä vain vaikeampaa, mikä puolestaan vaikuttaa ihmisen itsetuntoon, toimeentuloon ja hyvinvointiin.

Erityisesti työttömyys korostuu maahanmuuttajanaisten kohdalla ja naisten työllisyysaste on Suomessa miehiä alhaisempi (Hiltunen, 2012, s. 24). Suurin osa miehistä muuttaa töiden ja opiskelujen perässä, kun taas naisilla muuton takana ovat useimmiten perhesyyt (THL, 2022). Maahanmuuttajamiehistä noin 70 % on työllistynyt, kun taas naisilla vastaava luku on 54 % (THL, i.a.-a). Tilastollisesti maahanmuuttajanaiset saavuttavat saman työllisyysasteen

kuin maahanmuuttajamiehet vasta asuttuaan Suomessa 15 vuotta (Larja, 2019, s. 30–32). Riskiryhmää ovat varsinkin Lähi-Idästä ja Pohjois-Afrikasta tulleet naiset. Työllisyyden kuilu koulutettujen suomalaisnaisten ja koulutettujen maahanmuuttajanaisten välillä on myös mainitsemisen arvoisen suuri (Ahlfors ym., 2013, s. 177). Tähän vaikuttaa se, että maahanmuuttajanaisten on hankala todistaa osaamistaan ilman esimerkiksi verkostoa tai suosittelijoita. Osasyllinen naisten alhaiseen työllisyysasteeseen on varmasti myös suomalainen järjestelmä sillä verrattuna muihin Pohjoismaihin Suomessa ei hyödynnetä maahanmuuttajanaisten potentiaalia työelämässä tarpeeksi ja heidän työllisyytensä on heikkoa kielitaitoon ja koulutukseen katsomatta (Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat, 2020).

Naisten työelämän ulkopuolelle jäämiseen vaikuttaa heidän naisidentiteettinsä eli minkälainen käsitys heillä on naisista ja näin ollen myös itsestään (Mozaffari, 2017). Osa maahanmuuttajanaisista tulee kulttuureista, joissa sukupuolella on iso merkitys siihen mitkä ovat yksilön velvollisuudet, oikeudet ja mahdollisuudet elämän jokaisella osa-alueella. Maissa, joissa naisten työelämään pääsyä ja muuta osallistumista rajoitetaan, naisen osa on usein alisteinen ja esineellistetty. Tämä johtaa helposti siihen, että naiset oppivat osaansa eivätkä siis uudessakaan maassa ja uusien mahdollisuuksien äärellä osaa ottaa tilaa itselleen ja havitella omanlaistaan elämää. Samoista syistä varsinkin äitiydellä on selvä merkitys naisten työllistymisessä. Maahanmuuttajanaisten palkkatyön vastineeksi muodostuu helposti palkaton hoiva-työ, jos heidän kulttuurissaan naisten rooliksi koetaan kokopäiväinen perheestä ja kodista huolehtiminen (Davydova-Minguet & Pöllänen, 2018, s. 179). Tätä työtaakkaa lisää entisestään se, että maahanmuuttajaperheet ovat usein isompia kuin kantaväestön perheet. Lapsettomat maahanmuuttajanaiset ovatkin äitejä todennäköisemmin mukana työelämässä (Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat (KT), 2020). Maahan raskaana tai pienten lasten kanssa tulleiden naisten kohdalla puolestaan kotoutumista ja työllistymistä tukevat palvelut useimmiten viivästyvät tai jäävät jopa kokonaan väliin (Lehtovaara, 2022, s. 16). Lasten saamisella on riski myös päättää maahanmuuttajanaisten jo olemassa oleva työsuhde, koska useimmiten maahanmuuttajat tekevät määräaikaista työtä. Äitiysvapaalta on kantaväestönkin kohdalla vaikeampaa päästä takaisin työelämään, jos odottavaa työpaikkaa ei jo ole.

Maahanmuuttajanaisten työmarkkina-aseamalla on myös huomattu olevan vahva yhteys heidän lastensa, varsinkin tyttärien, työllisyyteen (Kurronen, 2021). Työllistynyt äiti nostaa tyttärensä työllisyysastetta 16 prosenttiyksikköä verrattuna siihen, jos kyseessä olisi kotiäiti. Erityisen tärkeää olisi tukea EU:n ulkopuolelta tulleita naisia, sillä heidän tyttärensä ovat

erityisessä vaarassa periä äitinsä työmarkkina-aseman ja näin syrjäytyä. Maahanmuuttajanaisten heikkoa työllisyysastetta voi selittää myös se, että sosiaali-, terveys- ja muilla naisvaltaisilla aloilla kielitaidon tärkeys korostuu (STTK:n Varsinais-Suomen aluetoimikunta, 2023). Samat alat ovat usein myös ennakoimatonta vuorotyötä, mikä haastaa perheellisten naisten järjestelyjä (Moring & Kaunisto, 2021, s. 650).

Keskustelu työvoiman riittävydestä on Suomessa hyvinkin ajankohtainen ja maahanmuuttoa on pidetty tähän oivallisena ratkaisuna (Ahlfors ym., 2013, s. 184). Myös kansainvälinen osaaminen on yhä vain arvokkaampaa ja kasvavan muuttoliikkeen myötä korkeakoulutettujen maahanmuuttajien määrä kasvaa (mts. 176). Kotoutumiseen vaikuttaa kuitenkin hyvin moni asia eikä siis pelkkä työllisyys kerro koko prosessin onnistumisesta ja kaikkien muiden ongelmien katoamisesta (Saukkonen, 2020, s. 160). Työllisyyteen painottuvassa kotoutumisajattelussa onkin vaarana se, että ihmiset nähdään pelkkänä mahdollisena työvoimana ja heidät muut tarpeensa, osaamisensa ja yksilöllisyytensä ohitetaan. Kotoutumisen pitäisi siis olla mahdollista edistyä jollain muullakin tapaa kuin vain työllistymällä ja varsinkin maahanmuuttajäideille pitäisi olla olemassa sellainen vaihtoehto kielen oppimiseen ja osaamiseen täydentämiseen, joka on mahdollista perheellisenäkin (mts. 192).

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuksen tavoitteet

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää naismaahanmuuttajien kokemuksia siitä, mitkä asiat ovat vaikuttaneet heidän kotoutumiseensa Suomeen sekä negatiivisesti, että positiivisesti. Tavoitteena on myös selvittää mikä merkitys OPVA-opinnoilla on kotoutumisessa ollut ja miten opinnot voisivat mahdollisesti tukea kotoutumista aiempaa enemmän.

Tutkimus pyrkii vastaamaan opinnäytteeni tutkimuskysymyksiin:

1. Millä asioilla on vaikutuksensa maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen ja miten?
2. Mikä merkitys OPVA-opinnoilla on maahanmuuttajanaisten mielestä ollut heidän kotoutumisessaan?

5.2 Laadullinen tutkimus ja aineistonkeruumenetelmä

Laadullisella, tai kvalitatiivisella, tutkimusmenetelmällä tarkoitetaan tutkimusta, jonka avulla pyritään selvittämään tutkittavan aiheen merkitystä ja piirteitä kokonaisuutena (Jyväskylän yliopisto, 2021). Laadullisen tutkimuksen aineiston keruussa halutaan tarkan totuuden sijaan selvittää kohderyhmän henkilökohtaisia näkemyksiä tai kokemuksia, esimerkiksi haastattelujen muodossa (Kiviniemi, 2010, s. 68). Laadullisessa tutkimuksessa ei siksi etukäteen määritellä muuttujia, vaan ne teemat, jotka ovat tutkimuksessa oleellisia. Valitsin omaan opinnäytteeseeni tutkimusmenetelmäksi laadullisuuden siksi, koska tarkoitus oli kerätä yksilöiden kokemuksia ja mielipiteitä kotoutumisesta ja OPVA-opintojen merkityksestä siinä. Opinnäytteeni tutkimuskysymyksiin ei voi vastata pelkillä tilastoilla ja luvuilla eikä niistä voi tehdä varsinaisia hypoteeseja.

Käytännössä toteutin tutkimuksen teemahaastatteluina eli keskustelevina haastatteluina, joissa tarkkojen kysymysten sijaan pääpaino on keskustelun aihepiirissä (Eskola & Vastamäki, 2010, s. 28–29). Haastattelija pitää huolen siitä, että keskustelu pysyy aiheessa ja sovitut teemat käydään läpi, mutta haastattelun ei tarvitse kulkea missään tietyssä järjestyksessä tai laajuudessa kaikkien haastateltavien kanssa. Haastattelun teemat kannattaa kuitenkin miettiä etukäteen ja perustaa ne teoriaan, jotta niitä on helpompi analysoida myöhemmin

(mts. 35). Omaan opinnäytteeseeni laadin kysymyspatteriston yhdessä yhteistyötahon kanssa, koska he osasivat antaa hyviä neuvoja siihen mitä ja miten kysymyksiä kannattaa tutkittavilta kysyä. Kysymyksiä laatiessa piti ottaa erityisesti huomioon se, että tutkittavien äidinkieli ei ole suomi, joten kysymysten piti olla muodoltaan mahdollisimman selkeitä ja helposti ymmärrettäviä. Hyvillä kysymyksillä saadaan myös hyviä vastauksia. Vaikka opinnäytteeni haastatteluissa kysymykset olivatkin etukäteen sovittuja, niin määrittelen haastattelut silti teemahaastatteluiksi, koska tositalanteessa tein paljon soveltamista. Saatoin esimerkiksi jättää joitakin kysymyksiä kokonaan kysymättä tai vaihtaa niiden paikkaa, jos asiat tulivat muissa kohdin keskustelua ilmi tai ne tuntuivat syystä tai toisesta epäsovelialta yksilöllisissä haastattelutilanteissa. Saatoimme myös puhua pitkän aikaa jostain asiasta, joka ei varsinaisesti vastannut yhteenkään etukäteen mietittiin kysymykseen, mutta antoi loistavan kuvan haastateltavan kokemuksista ja mielipiteistä aiheeseen liittyen. Painopisteeni ei siis ollut siinä, että saan jokaiseen yksittäiseen kysymykseeni vastauksen, vaan että kysymysten yleisemmistä teemoista syntyy niiden avulla keskustelua. Teemahaastattelu on hyvä menetelmä siksi, koska se antaa haastateltaville vastaamisen vapauden ja helpottaa myös materiaalin myöhempää analysointia (Hyvärinen ym., 2021).

5.3 Haastattelujen toteuttaminen

Opinnäytteeni tutkimusosuuteen haastattelin Seinäjoen Rastaantaipaleen Sedun maahanmuuttajanaisopiskelijoita. Sovin yhteistyöstä Sedun OPVA-opettaja Tiina Parantaisen kanssa syyskuussa 2022. Kävin paikan päällä juttelemassa halustani tehdä opinnäytteeni maahanmuuttajista ja minulle ehdotettiin aiheeksi sitä, miten Sedun OPVA-opetus vaikuttaa maahanmuuttajaopiskelijoiden kotoutumisprosessiin. Yhteistyötahon puolesta kerrottiin, että OPVA:n opettajien on vaikea saada opiskelijoilta muuta kuin ylitsevuotavan hyvää palautetta opinnoista, joten kolmannen osapuolen arveltiin olevan siinä mielessä helpommin lähestyttävä ja saavan paremmin irti kehittämiskohteitakin. Tähän päätin yhdistää oman kiinnostukseni nimenomaan maahanmuuttajanaisiin ja heidän kokemuksiinsa.

Sain opinnäytteelleni tutkimusluvan vuoden 2022 lopulla ja opinnäytetyösopimus kirjoitettiin vuoden 2023 alussa. Lähdin suunnittelemaan haastattelujen kysymyspatteristoa aluksi opinnäytteeni teorian teemoihin pohjautuen, jotta työn tutkimustuloksia olisi myöhemmin helppoa peilata jo olemassa olevaan tietoon. Kirjoitin ylös mahdollisia kysymyksiä kuhunkin aiheeseen liittyen, minkä jälkeen kävin ne läpi yhteistyötahoni kanssa, joka puolestaan ehdotti

muutoksia sekä lisää kysymyksiä. Yhteistyötahosta oli paljon apua lopullisten kysymysten (liite 1) laadintaan, koska heillä oli hyviä näkemyksiä siihen, mitä haastateltavilta kannattaa ja pystyy kysymään ja mitä puolestaan he itse haluavat saada haastatteluista irti. Lisäksi sain yhteistyötaholtani apua siihen, että kysymyksistä saadaan mahdollisimman helposti ymmärrettäviä niin, että suomea vähemmänkin sujuvasti puhuva varmasti ymmärtää ne. Muokkasin myös tutkimuksen tietosuojaselosteen, kirjeen haastateltaville ja suostumuslomakkeen selkokielisiksi ja sain tähänkin tukea OPVAn opettajilta. Päätimme, että pitkä ja vaikeaselkoinen tietosuojaseloste olisi parasta esittää koko ryhmälle kerralla sen sijaan, että se käytäisiin läpi erikseen jokaisen haastateltavan kanssa. Näin säästäisimme aikaa ja vaivaa ja haastattelutilanteissa pystyisimme haastateltavan kanssa keskittymään kokonaan itse asiaan.

Haastattelut toteutettiin kahden päivän aikana Rastaantaipaleen Sedun tiloissa maaliskuussa 2023 ja niihin osallistui yhteensä kymmenen maahanmuuttajanaista. Olin aiemmin käynyt koululla esittäytymässä sekä lähettänyt kutsukirjeen (liite 2) OPVAn opettajille, joten olin suurimmalle osalle haastateltavista ennestään ainakin jotenkin tuttu. Ensimmäisen päivän aamuna menin ennalta sovittuun luokkaan, jonka opiskelijoiden arveltiin olevan halukkaita ja sopivia haastatteluihin. Esittelin itseni kaikille ja kävin selkokielellä sekä kutsukirjeen, että tietosuojaselosteen yhteisesti läpi. Tämän jälkeen siirryin minulle varattuun pientilaan, jonne hakukaat saivat tulla vuoron perään haastateltaviksi. Lähes kaikki kyseisestä ryhmästä osallistuivat. Toisena päivänä menettely oli melko samanlainen, mutta tietosuojaseloste ja kirje käytiin jokaisen kanssa yksittäin läpi ennen haastattelua, koska toisena päivänä haastateltavia oli vähemmän ja heitä tuli eri ryhmistä OPVA-opettajien ehdottamana.

Haastattelutilanteen alussa pyysin haastateltavia allekirjoittamaan suostumuslomakkeen (liite 3), jossa he varmistivat ymmärtäneensä tietosuojaselosteessa läpikäytyt asiat ja osallistuvansa haastatteluun vapaaehtoisesti. Päivän päätteeksi tein kaikista allekirjoitetuista lomakkeista kopiot, jotka OPVA-opettajat sitten välittivät eteenpäin haastateltaville. Ennen haastattelua kysyin jokaiselta haastateltavalta, haluavatko he keskustelun käytävän suomeksi vai englanniksi ja kehotin aina kysymään, jos he eivät ymmärtäneet jotakin. Haastattelujen tallentamiseen käytin SeAMKilta lainattua nauhuria sekä silloin tällöin käsin tehtyjä muistiinpanoja. Haastattelurunko minulla oli edessäni kannettavalla tietokoneella. Kysyin pitkälti samat kysymykset kaikilta haastateltavilta, mutta joskus saatoin hypätä jonkin yli, jos sen vastaus oli tullut ilmi jo aiemmin tai kysymyksen kysyminen ei syystä tai toisesta olisi tuntunut sopivalta. Haastattelun venyessä liikaa saatoin lennosta yhdistellä joitakin haastattelurungon kohtia,

mutta kuitenkin niin, että kaikista teemoista tulisi jonkinlainen kuva. Yksi haastattelu kesti keskimäärin puoli tuntia, kuten olin jo etukäteen arvioinutkin. Haastattelujen lopuksi kysyin haastateltavien sähköpostiosoitteita, jos he haluavat minun ilmoittavan heille, kun opinnäyte on valmis ja luettavissa Theseuksesta.

Haastateltavia oli lähtöisin Filippiineiltä, Lähi-Idästä, Länsi- ja Pohjois-Afrikasta sekä Ukrainasta. Heidän Suomessa asumisensa aika vaihteli yhden ja viidentoista vuoden välillä, keskiarvon ollessa noin viisi vuotta. Lähes kaikilla haastateltavista oli Suomessa kumppani ja vähintäänkin yksi lapsi. En tiedustellut haastateltavilta erikseen syitä heidän maahan tulolleen, mutta keskustelujen kautta kävi ilmi ainakin muutto puolison, töiden ja opiskelujen perässä sekä pakolaisuus. Kaikkien kohdalla syyt eivät tulleet ilmi lainkaan. En myöskään kysynyt haastateltavien ikiä, mutta arvelisin haarukan olevan noin 20–50 vuotta.

Haastatteluissa pärjättiin todella pitkälle suomen kielellä ja vain parin haastateltavan kanssa keskustelu käytiin täysin englanniksi. Muidenkin kanssa englantia käytettiin tarvittaessa esimerkiksi tilanteissa, kun haastateltava ei löytänyt oikeita sanoja suomeksi ja tähän haastateltavia rohkaisinkin, jotta kaikki kerrottava varmasti tulee kerrotuksi ja ymmärretyksi. Usea englantiakin taitava haastateltava halusi käydä keskustelun joka tapauksessa suomeksi, koska kokivat sen hyödyllisenä omaa kielenoppimistaan ajatellen. Silloin tällöin haastateltava saattoi käyttää apunaan applikaatiota, jota kääntää puhuttua kieltä. Silloin, kun haastateltava ei ymmärtänyt esittämäni kysymystä, saatoin muotoilla asian eri tavoilla tai vaihtaa mahdollisuuksien mukaan kieltä. Välillä kävi myös niin, ettei ymmärrystä syntynyt kaikenlaisesta vääntämisestä huolimatta, jolloin siirryin suosiolla seuraavaan kysymykseen.

Kaikki haastateltavat olivat todella ystävällisiä ja innokkaita osallistumaan haastatteluun. Osa haastateltavista oli alusta alkaen puheliaita ja avoimia, kun taas joistakin näki, että heitä hiukan jännitti, mutta hekin tuntuivat rentoutuvan, kun keskustelu pääsi vauhtiin ja heitä vähän yllytti vastaamaan kysymyksiin pidemmin kuin vain muutamalla sanalla. Loppujen lopuksi haastateltavilla oli selkeästi paljon kerrottavaa ja jotkut heistä tuntuivat ajoittain jopa hieman liikuttuvan. Heille tuntui olevan tärkeää päästä puhumaan vaikeistakin asioista kuten koti-ikävästä ja rasismista.

5.4 Haastattelujen analyysi

Saatuani haastattelut suoritettua siirsin äänitteet ja kirjalliset muistiinpanot Microsoft Driveen, jossa ne olivat tallessa salasanan takana. Alkuperäisen aineiston poistin tai tuhosin. Aloitin materiaalin litteroinnin eli äänitallenteiden muuntamisen kirjalliseksi tekstiksi pian haastattelujen päätyttyä. Litterointi on oleellinen vaihe, kun laadullista aineistoa lähdetään purkamaan ja analysoimaan (Kallio, 2021). Litteroinnin tarkkuus riippuu siitä, mitä tietoa aineistosta halutaan kerätä ja mikä on keskeistä: pelkkä puheen sisältö vai esimerkiksi haastateltavan reaktiot ja valinnat haastattelutilanteessa. Oman tutkimukseni kohdalla litterointi ei ollut aina sanatarkkaa, koska minulle riitti, kun siitä kävi ilmi haastattelujen oleellinen sisältö ja se, mitä haastateltavat olivat ääneen sanoneet. Toki tein litterointivaiheessa myös sivuhuomioita esimerkiksi haastateltavien rentoudesta, jännityksestä tai liikutuksesta, jos se tuntui mainitsemisen arvoiselta. Kirjasin huomioksi myös sen, jos haastateltava tuntui painottavan jotain tiettyä asiaa keskustelussa sekä sen, miten kommunikaatio kielimuurin yli ylipäättään sujui.

Laadullinen analyysi tarkoittaa aineiston kiteyttämistä teoreettiseksi tiedoksi (Günther ym., 2021). Analyysia voidaan tehdä monilla erilaisilla menetelmillä, erilaisia välineitä käyttäen. Analyysitavan valintaan vaikuttaa lähestymistapa, jolla aihetta ruvetaan käsittelemään ja siksi menetelmä on pitänyt tietoisesti valita. Käytännössä analysointi on sitä, että aineistoa käydään läpi ja siitä etsitään tulkittavia asioita, joita verrataan tutkimuskysymykseen. Itse käytin opinnäytteessäni analyysitapana teemoittelua eli tutkimuskysymyksen kannalta olennaisten ja toistuvien aiheiden paikantamista (Juhila, 2021). Teemoittelulla on helppoa kerätä samankaltaiset asiat yhteen eri haastatteluista omiksi teemoikseen, joita pystyy sitten lähteä analysoimaan tarkemmin (ks. esimerkki analyysistä liite 4).

Sisällön analyysia varten tein Excel-taulukon, jossa jaottelin haastattelukysymykset laajempiin teemoihin, kuten ”opinnot”, ”perhe” ja ”naiseus”. Näiden alle aloin sitten kokoamaan kunkin haastateltavan vastauksia ja ajatuksia teemoihin liittyen litteroimistani. Tällä tavalla sain lajiteltua aineiston varsin helposti ja oikeille paikoille, vaikka itse haastattelussa tietyn teeman asiat olisivatkin tulleet puheeksi eri järjestyksessä tai ripotellen pitkin keskustelua. Tein omat sarakkeet myös haastateltavien perustiedoille sekä omille haastattelutilanteeseen liittyville huomioilleni. Taulukon viimeiselle riville kirjoitin jokaiseen haastatteluteemaan ”lopullisen” vastauksen eli kaikkien haastateltavien vastauksista koostuvan tiivistelmän. Kiinnitin eniten huomiota siihen, mitkä asiat aineistossa toistuivat ja kuinka enemmistö yksittäisiin kysymyksiin vastasi, mutta otin toki myös eroavaisuudet ja pienemmän vähemmistön huomioon.

Kokoavia vastauksista lähdin sitten muokkaamaan opinnäytteen tutkimustulokset- osioksi. Tutkimustulokset-luvun alaotsikot on koottu haastatteluissa käytettyjen apukysymysten teemojen pohjalta, joskin joitakin teemoja myös yhdistelin analysointivaiheessa turhan toiston välttämiseksi.

5.5 Eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuseettisen lautakunnan (TENK) vuonna 2019 julkaisemassa ”Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa”-ohjeessa kuvataan eettisiä periaatteita, jotka on koottu niitä tutkimuksia varten, jotka koskevat ihmistä ja inhimillistä toimintaa. Ohje kehottaa muun muassa kohtelemaan tutkittavia henkilöitä heidän ihmisarvonsa mukaisesti ja kunnioittamaan heidän itsemääräämisoikeuttaan sekä oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin. Tutkimuksesta ei myöskään saa koitua tutkittaville tai heidän yhteisölleen merkittävää haittaa, mikä korostuu varsinkin vähemmistöjä tai muuten hankalassa asemassa olevia ryhmiä tutkittaessa (Vuori, 2021a). Opinnäytteessäni näitä periaatteita pyrin toteuttamaan siten, että suhtauduin kaikkiin haastateltaviin ystävällisesti ja yritin pitää tilassa mahdollisimman lämpimän ja rennon tunnelman, jossa saa kertoa juuri niin paljon kuin itse haluaa tulematta tuomituksi. Yritin olla huomaavainen ja tilannetajuinen varsinkin silloin, kun kyse oli vaikeista asioista. Pyrin olemaan aktiivinen ja ymmärtäväinen kuuntelija, joka antaa tilaa haastateltavalle eikä tee kenenkään oloa tyhmäksi, vaikka kysymyksiäni ei aina ymmärrettäisikään. Joskus haastateltava saattoi esimerkiksi ymmärtää kysymykseni väärin ja vastata sitten siihen, mutta tällöinkin vain jatkoin kuuntelua ja vasta myöhemmin esitin oman kysymykseni uudestaan, tällä kertaa ymmärrettävämmin muotoiltuna.

Oleellisena osana tutkimuksen eettisyyttä on se, että osalliset ymmärtävät mihin ovat osallistumassa ja tekevät sen vapaaehtoisesti (Tutkimuseettinen lautakunta, 2019, s. 8–9). Oman opinnäytteeni kohdalla varmistin tämän tietosuojaselosteella ja sitä seuranneella suostumuslomakkeella. Tietosuojaselosteessa käydään läpi tutkimuksen tarkoitus ja kulku sekä tutkittavien oikeudet. Suostumuslomakkeella tutkittava puolestaan vahvistaa ymmärtäneensä sen miksi ja miten häneltä kerätään tietoja ennen varsinaiseen tutkimukseen osallistumista. Nämä käytiin läpi kaikkien haastateltavien kanssa ja heille annettiin tilaisuus kysyä heitä askarruttavista asioista. Haastateltaville painotettiin sitä, ettei tutkimukseen ole pakko osallistua, haastattelun voi keskeyttää koska tahansa ja heistä kerättyjä tietoja käsitellään salaisina. Toisaalta haastateltaville kerrottiin myös, ettei täyttä anonymiteettiä voida luvata, koska

tunnistetuksi tulemiseen on aina pieni mahdollisuus, vaikka se kuinka pyrittäisiinkin estämään. Kaikki tutkimuksiin osallistuneet haastateltavat olivat täysi-ikäisiä ja pystyivät siksi suostumaan tutkimukseen omasta puolestaan ja heidät tehtiin jo tutkimusta esitellessä tietoisiksi siitä, että haastattelut aiotaan nauhoittaa. Opinnäytteeni eettisyyden toteutumisessa korostui haastateltavien ymmärrys tutkimuksesta, koska kohteena oli ryhmä, jonka äidinkieli ei ole suomi. Tämän takia pyrin muokkaamaan tietosuojaselosteen, haastattelukirjeen, haastattelukysymykset sekä suostumuslomakkeen selkokielifiseksi OPVA-opettajien tukemana. Selkokielifisyydellä varmistetaan se, että kaikkien ihmisten oikeus tiedon saantiin ja ymmärtämiseen taataan (Selkokeskus, 2021). Selkokieli on saavutettavaa kieltä eli kieltä, joka ottaa huomioon myös ne, joilla on syystä tai toisesta puutteellinen kielen osaaminen ja/tai ymmärtäminen. Ennen haastatteluja kysyin tutkittavilta haluavatko he keskustelun käyttävän suomeksi vai englanniksi ja pyysin aina kysymään, jos he eivät ymmärrä jotakin.

Ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen julkaisun yleisperiaatteena on, että osallistuneiden yksityisyyttä suojellaan (Tutkimuseettinen lautakunta, 2019, s. 12). Yksittäisten tutkittavien henkilöllisyys ei käy ilmi opinnäytteeni tuloksista, mitä pyrin toteuttamaan tulosten asialähtöisellä käsitteilyllä, vastausten yhdistelyllä ja poistamalla tunnisteita, kuten maininnat haastateltavien tarkoista lähtömaista ja työpaikoista. Aineiston sopivaan määrään ei ole erillistä sääntöä, vaan sen riittävyys on aina tapauskohtaisista ja tutkijan itse punnittavissa, mutta usein laadullisissa tutkimuksissa painopiste on analyysin syvyydellä, ei niinkään laajuudella (Vuori, 2021-b). Omassa opinnäytteeni haastateltavia oli kymmenen, jonka koin kattavaksi ja luotettavaksi määräksi tutkimusaineistoni kannalta, koska haastattelut olivat verrattain pitkiä ja niissä käytiin monia teemoja läpi. Tätä suurempi määrä tutkittavia olisi lisännyt opinnäytteen työmäärää, mutta ei olisi välttämättä antanut enää uutta tietoa.

Tutkimuksessa selvitettyjä aineistoja tulee säilyttää niin, että niihin pääsevät käsiksi vain ne, joilla on siihen peruste ja poistettava tai tuhottava, kun tiedot eivät ole enää tarpeellisia. (Tutkimuseettinen lautakunta, 2019, s. 12). Haastattelujen päätyttyä tallensin kaiken materiaalin Microsoft SharePointiin, jonne pääsen vain itse salasanalla. Tämän jälkeen poistin ja tuhosin alkuperäiset kappaleet haastattelujen aikana syntyneistä nauhoituksista ja muistiinpanoista. Opinnäytteen valmistuessa poistan myös pilveen tallennetun aineistot. Opinnäytetyötä kirjoittaessani kunnioitin tekijänoikeuksia ja lähteitä merkitsemällä ne SeAMKin kirjallisten töiden ohjeen mukaisesti.

6 TUTKIMUSTULOKSET

6.1 Erot Suomen ja lähtömaan välillä

Haastatteluista kävi ilmi, että ero Suomen ja haastateltavien lähtömaan välillä on sitä suurempi, mitä kauempana ne maantieteellisestikin ovat toisistaan. Esimerkiksi Euroopassa sijaitseva Ukraina muistuttaa Suomea enemmän ajattelumaailmaltaan ja perinteiltään kuin Afrikan maat. Keskusteluista nousi esille kuitenkin paljon yhdenmukaisiakin ajatuksia maiden eroista, kuten Suomen kylmä ilmasto, neljä selkeää vuodenaikaa sekä palvelujen ja erilaisten mukavuuksien, kuten liikkumisen ja sähkön, halpuus. Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että Suomen järjestelmä on omaa lähtömaata rehellisempi eikä korruptiota tarvitse täällä pelätä. Elämä Suomessa on monella tapaa turvallisempaa ja elämänlaatu on keskimäärin parempi. Myös Suomen koulutusta ja sen ilmaisuutta, tai ainakin halpuutta, keuhuttiin haastatteluissa. Koulutus on Suomessa kaikille helposti saatavilla ja opiskeluun tarvittavat välineet tulevat pitkälti koulun puolesta. Opintojen rennompi luonne mahdollistaa sen, että lapset saavat olla Suomessa rauhassa lapsia.

I really wanted to go to school but it was not possible and here in Finland I have the access to go to school and I feel more safe here. And I am so glad I have my daughter here, she can be whatever she wants to be. (H8)

Suomessa elämän koetaan olevan ylipäättäänkin tietyllä tapaa kiireettömämpää ja vähemmän stressaavaa; kaikki saavat elää omaa elämäänsä haluamaansa tahtiin ja tehdä siitä oman näköisensä. Monet haastateltavat pohtivat Suomen yleisen paremman tilanteen johtuvan ehkä siitä, että Suomen asukasmäärä on pienempi, mistä seuraa se, että valtio pystyy auttamaan kaikkia verrattain nopeasti ja vaivattomasti. Myös laajalla teknologian hyödyntämisellä koetaan olevan osansa tässä.

Elämä Suomessa on yksilöllisempää, mikä voi olla sekä hyvä, että huono asia. Monissa yhteisöllisemmissä kulttuureissa on voitu tottua siihen, että esimerkiksi naapurit asuvat lähellä, aikaa vietetään enemmän yhdessä kuin yksin ja kaikki auttavat kaikkia, joten kulttuurishokki voi Suomessa iskeä aika tavalla. Vain harvalla haastateltavista oli, ainakaan kovin montaa, suomalaista ystävää tai tuttavaa. Suomalaiset saattoivat olla tuttuja esimerkiksi suomalaisen puolison kautta ja läheisten suomalaisten piiri oli usein melko selkeästi rajattu. Haastateltavat kokivat suomalaisiin tutustumisen jokseenkin vaikeaksi kulttuuri- ja kielimuurin takia. Vaikeimmiksi vuorovaikutuksen esteiksi koettiin molemminpuolinen kielitaidottomuus, puheen nopeus

tai muu epäselvyys sekä suomalaisten ujous ja oman tilan kaipuu. Suomalaisiin on hieman helpompaa ottaa kontaktia koulussa ja töissä. Selviten kulttuurierot tuntuivat näkyvän juuri ystävyyssuhteiden muodostumisessa: Monissa haastateltavien kulttuureissa niin sanotusti ensin ystävystytään ja sitten vasta tutustutaan ja siksi täysin tuntemattomillekin oman elämäntarinan kertominen vaikkapa kassajonossa on normaalia. Suomessa asetelma on päinvastoin ja tutustumisprosessi on huomattavasti hitaampi, mitä haastateltavat eivät kuitenkaan pitäneet huononakaan asiana, koska kaikkiin ihmisiin ei voi aina suin päin luottaa, vaan heidät on hyvä tuntea etukäteen ennen lähelle päästämistä. Lisäksi suomalaisten tavan ajateltiin johtavat vahvempiin ja pitkäaikaisempiin ystävyyssuhteisiin.

Enimmäkseen haastateltavilla oli hyviä kokemuksia suomalaisista. He kokivat, että vaikka suomalaiset ulospäin saattavatkin usein vaikuttaa ujoilta ja heihin on hankalaa tutustua, niin kysyttäessä he ovat kuitenkin useimmiten valmiita auttamaan ja ymmärtämään ja suhtautuvat lähtökohtaisesti muihin ystävällisesti. Jos esimerkiksi soittaa jonnekin ja selittää, että oma suomen kielen taito on puutteellinen, niin toisesta päästä aletaan kyseenalaistamatta puhumaan ymmärrettävämmin.

Jos mä soitin esimerkiksi päiväkotiin tai sairaalaan tai minne vaan ja mä sanon "anteeksi mä en puhu hyvin suomea" ja sen jälkeen hän puhuu tosi hitaasti, mä ymmärrän mitä tapahtuu. (H2)

Vaikka siis suomalaisten kanssa ystävystyminen vie paljon aikaa ja vaivaa, niin lopulta se kyllä koettiin kannattavaksi ja suomalaiset muuttuvat avoimemmiksi sitten, kun heidät oikeasti tuntee.

Finnish people are shy, not easy to get friends, but when they trust you, they become... I work in (työpaikka), at the beginning I don't talk. But after time when they know you, they laugh and talk, men and women. (H7)

Vaikka suurimmalla osalla haastateltavista ei kertoman mukaan ole ollut lainkaan huonoja kokemuksia suomalaisten kanssa, niin pientä vähemmistöä ei voi vain ohittaa. Joidenkin haastateltavien mukaan Suomessa osataan nimittäin kyllä olla todella rasistisiakin, mistä voi seurata arkuutta ja jopa haluttomuutta tutustua kantaväestöön. Tätä ei suinkaan helpota edellä mainittu vuorovaikutuksen haasteellisuus suomalaisten kanssa, jolloin on helppoa vain antaa periksi. Jotkut haastateltavista eivät nähneet, että heillä koskaan olisi, tai että he koskaan tarvitsisivat, suomalaista ystävää.

Yes they are very racist, that's what i can see, and some of them are really good. I don't have one finnish friend, because they seem themselves more human than us. I don't think I'll get any finnish friend and I'm not ready for that. My (kotimaa) friends are good. (H9)

Haastateltavat kertoivat ymmärtävänsä, että kaikki ihmiset ovat erilaisia jokaisen maan sisäläkin, mutta siksi toisaalta juuri niin samanlaisia. Tärkeää elämässä on kohdella muita vastuullisesti, koska kaikki tietävät, ettei elämä ole helppoa kenellekään. Ja jos joku ei olekaan itseä kohtaan ystävällinen, niin silloinkin on tärkeintä vain keskittyä omaan elämään eikä välittää muiden negatiivisesta vaikutuksesta.

6.2 Suomeen kotoutuminen ja sen haasteet

Kaikkien haastateltavien mielestä Suomi tuntuu enemmän kodilta kuin oma lähtömaa. Syitä tähän annettiin muun muassa täällä asuva perhe ja syntyneet lapset sekä oma talo tai asunto. Suomessa saa elää oman näköistä elämää ilman, että sitä yritetään aiheettomasti rajoittaa tai kyseenalaistaa. Kaikki on helpompaa, turvallisempaa ja systeemin reiluuteen pystyy luottamaan. Suomessa myös naisten asema on parempi ja lapsilla koettiin olevan tulevaisuudessa mahdollisuus tehdä valintoja ja olla mitä haluavat.

Mulla on perhe Suomessa ja mulla on lapset Suomessa. Mun koti, minä ostin kodin Suomessa. Nyt se on minun kotimaa. (H3)

Joissakin maissa rahan eteen joutuu tekemään todella paljon töitä, jolloin esimerkiksi kodin ostaminen tai lomailu ovat vain kaukaisia haaveita. Hädän tullen valtio ei auta, joten kaikki mahdolliset säästöt ovat pahan päivän varalle. Suomessa raha taas riittää muuhunkin kuin arkielämän välttämättömyyksiin ja siksi elämä on vakaammalla pohjalla ja sitä on helpompi suunnitella. Suomessa esimerkiksi töistä ei voi lain mukaan tulla noin vain mielivaltaisesti erotetuksi eikä siis pelkoa rahan yllättävästä puutteesta ole samalla tavalla. Onnettomuuden tai työttömyyden sattuessakin yksilöitä tuetaan.

Suomessa tosi hyvä ja helppo asua, jos esimerkiksi minä asun minun mies kanssa ja hän työ tavallinen työpaikka ja minä työ puutarhassa, me voimme säästää rahaa ja tekee lainaa, ostaa asunto. Se parempi, jos minun oma maa, koska tosi iso lainakorko ja it's not possible, tosi paljon, sata vuotta työ (kotimaassa), jos sinä haluat ostaa asunto. (H4)

Suomeen kotoutumista haastoi haastateltavien mukaan eniten vaikea kieli, josta seuraa vaikeuksia kommunikoida ympäristön ja sen ihmisten kanssa. Myös erilainen ilmasto,

mahdollinen rasismi, suomalaisten sulkeutuneisuus ja ikävä lähtömaahan jäänyttä perhettä olivat esteitä. Joillekin haastateltaville kysymys aiheutti ristiriitaisempia ajatuksia kuin toisille varsinkin silloin, jos oma perhe ei asunut Suomessa eikä turvaverkkoa täten ollut lähettyvillä. Kaikilla haastateltavilla oli jonkinlainen side lähtömaahansa joko siellä asuvien läheisten tähden tai ihan vain siksi, että kyseessä on oma synnyinmaa. Kaikki haastateltavat kuitenkin pitivät Suomesta ja valitsisivat sen yhä lähtömaansa ohi, koska kaikki muu on täällä paremmin. Suomeen kotoutumisen koettiin olevan helppoa, jos osaa kieltä, pystyy työskentelemällä tai opiskelemalla pitämään itsensä kiinni yhteiskunnassa ja on mahdollisesti asunut täällä jo pitkään ja näin tuntee suomalaisen yhteiskunnan pelisäännöt. Pitkälle pääsee jo sillä, jos vain toimii lain sisällä, koska apua on kyllä aina saatavilla. Haastateltavat kokivat helpotusta siitä, että Suomi on osoittautunut niin hyväksi kodiksi, koska tutusta elämästä riuhtaistuksi tuleminen on aina iso muutos ja maasta toiseen muuttaminen raskasta ja vaikeaa, varsinkin jos kyseessä on yhtään isompi perhe.

6.3 Perhekäsitysten vertailu ja perheen vaikutus kodin tunteeseen

Suomalaisissa ja haastateltavien lähtömaissa oli myös perheiden suhteen jälleen sitä enemmän eroja, mitä etäämpänä ne ovat toisistaan. Ero, joka lähes kaikkien haastateltavien kanssa kuitenkin tuli esille, on suomalaisen kulttuurin yksilökeskeisyys. Monissa haastateltavien lähtömaissa, kuten Lähi-Idän ja Afrikan maissa, kulttuuri on yhteisöllisempi ja perinteisen ydinperheen lisäksi perheeseen lasketaan kuuluvaksi myös muu lähisuku. Esimerkiksi vanhuksen asuvat usein perheissä vanhainkotien sijaan eikä kaikissa maissa edes ole vanhainkoteja olemassakaan. Perheet ovat isompia myös siksi, koska lapsia saattaa olla jopa kuudesta kymmeneen.

Kotimaa minä ei mennä asua yksin, minä katsoa Suomessa sinä tulet 18 ja menet yksin, kotimaa ei. Sinä asua sama koti, sinä haluat naimisiin ja asu sama koti. – – Minä katson sinä haluat naimisiin, kaksi tai kolme lasta. Mun kotimaa ei, on kuusi tai kymmenen tai kahdeksan. Paljon lapset. Minun perhe, minulla on 5 sisarusta ja on sitten hänellä on 14 lapset. (H5)

Yhteisöllisissä kulttuureissa jakaminen sekä yhdessä oleminen ja tekeminen ovat olennainen osa elämää ja perhe ja yhteisöllisyys tärkeitä arvoja. Suomessa taas ydinperheajatus on vallalla ja jo neljäkin lasta koetaan suureksi määräksi. Suomalaisen perheen jäsenet ovat yksilöitä, joilla on omat elämät, menot, tulot, työt ja opiskelut ja jokainen tekee elämällään vähän mitä itse haluaa. Tämä kulttuurien välinen ero näkyy esimerkiksi siinä, että Suomessa lasten

suhteen ollaan rennompia ja he lähtevät melko nuorina pois kotoa ja asuvat tällöin joko yksin tai muiden samanikäisten kanssa. Muualla päin maailmaa lapset taas saattavat lähtevät pois kotoa vasta siinä vaiheessa, kun menevät naimisiin ja muuttavat tällöin siis isosta perheestä toiseen. Haastateltavat kertoivat ymmärtävänsä ajatusmaailmaa Suomen kulttuurin takana, mutta ilmaisivat myös sitä, että suomalaisillekin voisi tehdä ihan hyvää kypsyä kotona hiukan pidempään.

Monissa haastateltavien lähtömaissa myös naimisiinmenoa pidetään isona ja oleellisena osana elämää. Naimisiin mennään nuorina ja nopeasti eikä prosessiin aina kuulu samantyyppistä seurusteluvaihetta kuin Suomessa. Varsinkin naisille naimisiin meneminen tiettyyn ikään mennessä on tärkeää. Suomessa taas pariskunnat eivät läheskään aina edes päädy naimisiin, vaikka muutoin eläisivätkin avioliittoa muistuttavaa elämää ja yleensä avioliitonkin takana on kunnolla ja pitkään kestänyt tutustuminen. Naimisiin meneminen ei ole Suomessa samalla tavalla prioriteetti ja jotkut eivät tee niin koskaan. Tämä oli haastateltavien mielestä loppujen lopuksi kuitenkin hyvä ero kulttuurien välillä, koska heidän mielestään jokaisen pitäisi saada itse valita eikä joutua toimimaan tahtomattaan pelkästä muiden ihmisten ja vanhojen perinteiden paineesta.

I think that's also good you don't have to force someone, when they are getting older they are not told to get married. Force them and make feel like it is very necessary. They can be happy with their life any way they want it. (H8)

Vaikka kulttuurillisia eroja perhekäsityksissä oli ja Suomessa yksilö on yhteisöä tärkeämpi, niin haastateltavat sanoittivat kyllä myös sitä, että Suomessakin perhettä rakastetaan ja arvostetaan. Se vain osoitetaan eri tavalla.

Haastateltavat kokivat, että perheen ja muiden läheisten tuki, apu ja läsnäolo on ollut tärkeässä osassa heidän omaa kotoutumistaan jokaisella elämän osa-alueella. Esimerkiksi puolison olemassaolo on auttanut sekä taloudellisesti, että psykologisesti arjessa, kun on aina joku, jonka puoleen kääntyä. Suomalainen tai suomea hyvin puhuva puoliso on pystynyt myös auttamaan vaikkapa virallisten kirjeiden ymmärtämisessä.

Virallinen kirje ei kaikki ymmärtää. Mutta helppo mulle kuin toinen maahanmuuttajille, jos puoliso ei suomalainen. Vähän vaikea kuin mulle, koska mun mies on suomalainen. Tulee kirje, on palvelu tai valtio kirje. Onneksi minun mies on suomalainen, kaikki paperit voi antaa, kela tai koulu, hänen käsiteltäväkseen. (H1)

Kaikki haastateltavat ovat kaivanneet lähtömaahansa jäänyttä perhettä varsinkin aivan Suomeen muuton alussa, mutta suurin osa on päässyt ikävästään yli, kun kaikki on mennyt hyvin

ja suomalaisen yhteiskunnan säännöt ja toimintatavat ovat tulleet tutuiksi. Toisaalta ne haastateltavat, jotka olivat lähtöisin erityisen yhteisöllisestä kulttuurista, kokivat nyt Suomessa läheisten puutteen erityisen raskaasti. Tästä on seurannut turvattomuuden ja yksinäisyyden tunteita.

On kiva turvapaikka Suomessa, mutta minä ajattelen, kun ramadan tulee, minä yksin vain lasten kanssa, kun (kotimaa) aina ison perheen kanssa, me syömme äitin luona ja isä, iso perhe. Tosi eri. Juhla on kaikki yhdessä, täällä kun tulee juhla minun joka muslimi juhla jälkeen istun sohvalla itkeä, ei ole ketään tulee mun luona. (H6)

Erityisesti pienten lasten takia omaa elämää voi olla vaikeaa tasapainottaa perheen, työn ja sosiaalisen elämän välillä. Lasten saaminen on esimerkiksi voinut keskeyttää tai lykätä opintoja taikka töitä, mistä on seurannut se, että on jäänyt yksin kotiin eikä ole pystynyt oppimaan kieltä taikka kulttuuria. Lasten takia kotoa päin opiskelukin voi hankaloitua entisestäänkin ja varsinkin yksinhuoltaja voi joutua itse olemaan paljon poissa koulusta esimerkiksi lapsen sairastuessa.

6.4 Naiseus eri kulttuureissa ja kotoutumisessa

Haastateltavien mielestä Suomessa vallitsee sukupuolten välinen tasa-arvo eikä eroja miesten taikka naisten välillä juurikaan ole, kun puhutaan kohtelusta ja oikeuksista. Tämän takia myös kotoutumisen koettiin olevan yhtä helppoa sekä maahanmuuttajamiehille- että naisille. Naiskuvien ero oli jälleen sitä suurempi, mitä kauemmaksi Suomesta mentiin, vaikkakin missään maassa asiat eivät olleet Suomeen verrattuna täysin samalla tavalla.

Mä aattelen, että kaikki on erilainen, koska on Suomessa jos naiset puhuu, sama kuin mies puhuu, mutta mun kotimaassa ei ole. Naiset ei puhu, vain mies puhu. (H2)

Joissain maissa tasa-arvo on vahvistunut ja sukupuoliroolit heikentyneet paljon aivan viimeisten kymmenien vuosien aikana ja muutos on jatkuvasti meneillään. Naiset voivat nyt tehdä asioita, joita ennen vain miehet pystyivät tekemään kuten autolla ajo, armeijaan meno ja tiettyjen ammattien harjoittaminen. Toisissa muissa maissa naiset puolestaan ovat yhä ahtaalla, moraalilla on tärkeä ja ajattelu konservatiivisempaa. Naiset eivät saa ottaa millään tavalla tilaa tai ilmaista itseään esimerkiksi omalla ulkonäöllään. Vähemmistö osa naisista työskentelee tai opiskelee, koska naisten voi olla miehiä vaikeampaa saada töitä tai heidän on määrä

mennä nuorina naimisiin. Naisten prioriteettina on lapsista, perheestä ja kodista huolehtiminen ja heillä onkin usein enemmän tehtäviä kuin suomalaisnaisilla.

(Kotimaassa) Nainen ensimmäinen asia tärkeä on lapsia ja perhe, tekee ruoka, siivoaa, katsoo lapset kaikki asioita ja sitten voi hän ajatella minä. (H6)

Miehillä puolestaan on enemmän vapauksia ja he ovat naisten yläpuolella. Mies saattaa esimerkiksi pahoinpidellä naisen ilman mitään seuraamuksia, koska sen vain on kulttuurin normi. Vaikka joissain maissa naiset ja miehet olisivatkin teoriassa samanarvoisia, niin käytännössä miehiä saatetaan kunnioittaa enemmän eikä naisten sovi tehdä tiettyjä asioita. Toisaalta joissain näissäkin maissa nainenkin voi pärjätä hyvin kouluttautumalla korkeasti.

Suomessa naisten suhteen ollaan haastateltavien mukaan todella avomielisiä. Nainen on itsenäinen ja voi itse valita mitä haluaa elämällään tehdä; käykö töissä, opiskeleeko tai onko vain kotona.

Mun kotimaa ei, ei hyvä. Ei paljon opiskella naiset. Ja Suomessa on hyvä opiskella ja hyvä koulu ja kotimaa ei. Minä tykkää paljon Suomessa, koska tytöt ja naiset opiskelee, töissä ja kotimaa eri. Sinä opiskelee ja valmis ja sitten naimisiin tai ole töissä. (H5)

Kotiin päästyäänkään nainen ei automaattisesti ryhdy huolehtimaan yksin muiden hyvinvoinnista, vaan vastuu on yhtä lailla puolisolinkin ja naisen ja miehen kuuluu auttaa toisiaan. Suomessa myöskään naimisiinmeno ei ole läheskään yhtä iso arvo kuin monissa muissa maissa ja kaksi ihmistä saattaa seurustella ja asua yhdessä vaikka koko elämänsä menemättä kuitenkaan koskaan naimisiin. Työt, opiskelut ja ystävät saattavat helposti olla pariutumista korkeammalla prioriteettilistalla. Suomessa nainen voi olla ja tehdä kaikkea ja hänellä on arvoa ja valtaa suomalaisessa yhteiskunnassa ihonväriinkin katsomatta.

6.5 Kielitaito ja kielen osaamisen merkitys kotoutumiseen

Kaikki haastateltavat olivat yhtä mieltä siitä, että suomen kielen oppiminen on hyvin vaikeaa, mutta sitäkin tärkeämpää. Jos suomen kieltä haluaa oikeasti oppia, vaatii se pitkään ja usein tapahtuvaa opiskelua, kielen käyttämistä aina kun on mahdollista sekä aktiivista tekemisissä oloa suomalaisten ihmisten ja kulttuurin kanssa. Vaikeimmaksi suomen kielessä koettiin sanojen taivutuksen pikkutarkkuus, puhekielen erilaisuus verrattuna kirjakieleen ja samat peräkkäiset kirjaimet sanassa. Myös liian nopea puhe, erilaiset murteet sekä lyhennesanat vaikeuttavat kielen oppimista. Osa haastateltavista puhui äidinkielenään arabiaa, jolloin suomen

kielen täysin erilainen ulkoasu, kirjaimet ja lukusuunta ovat antaneet reilusti uutta opeteltavaa. Tästä samasta syystä esimerkiksi suomi ja englantia ovat puolestaan paljon helpompia keskenään opeteltaviksi.

Haastateltavien mukaan oppimista haastaa eniten se, jos omassa ympäristössä on pelkkiä omaa äidinkieltä puhuvia ihmisiä, jolloin suomea ei pääse juurikaan kokeilemaan käytännössä. Siksi kielen oppimista puolestaan edistää se, jos itsellä on suomenkielisiä läheisiä tai säännöllinen tilanne, kuten koulu tai työ, jossa kieltä on vähän pakkokin käyttää. Itsensä suomen kielellä joka puolelta ympäröinti koettiin parhaimmaksi ja nopeimmaksi tavaksi oppia sitä ja tällöin esimerkiksi mahdollinen suomenkielinen puoliso ja lapset ovat avainasemassa. Oppiminen tulee luonnollisesti, kun kieltä kuulee koko ajan ja eri tavoilla arjessa eikä oikein olekaan hetkiä, jolloin sitä pääsisi niin sanotusti karkuun.

Jos ahkerasti opiskelee, koko ajan vain suomalainen alueella, vain katsoo tv ja kaikki suomalainen ja puhuu miehen, lasten, ystävän kanssa suomea, puhuu koko ajan suomen kieli, minä luulen se ei vaikeaa. Mutta jos esim. soitan kotimaa ja puhuu (äidinkieli) ja kaikki ystävät puhuu (äidinkieli), vain koulussa puhuu suomenkieli, minulla ei ole paljon harjoitus, se vähän vaikeaa. (H4)

Muutamakin haastateltava mainitsi hyväksi kielen oppimistavaksi suomenkieliset lastenohjelmat, sillä ne ovat usein yksinkertaista ja helposti seurattavaa suomea ja lisäksi hauskoja. Suomen kielen oppimista helpottaa se, että sitä pääasiassa kirjoitetaan ja lausutaan samalla tavalla. Ylipäättäänkin uuden kielen oppiminen on sitä helpompaa mitä enemmän taustalla on aikaisempia, minkä tahansa kielen, opiskelua. Lisäksi kielen oppimisesta tulee ajan kanssa helpompaa, kunhan vain on päässyt alkuun.

Kielen osaaminen helpottaa elämää huomattavasti. Haastateltavien mukaan se vaikuttaa esimerkiksi suomalaisten ystävien sekä työpaikkojen saamiseen, asioiden hoitamiseen ja siihen, että ihmisten kanssa kommunikointi on luonnollisempaa ja vähemmän kiusallista. Lisäksi kielitaitoinen tuntee kuuluvansa joukkoon ja pystyy osallistumaan keskusteluun.

Mä haluan oppia suomea, koska se on vaikea ja minulla ei ole ystävä, ei ole mitään, vain mies kanssa ja ystävä on kaikki mun kieli. Mä en halua puhua mun kieli, koska jos mä puhuu, niin sen jälkeen ei oppia mitään. – – Kieli on avain. Jos sinä asuu Suomessa, suomen kieli on avain kaikki mitä sinä haluaa tehdä. (H2)

Haastateltavat myönsivät suomen kielen opiskelun olevan vaikeaa ja joskus ihan turhauttavaakin, mutta kaikki tiedostivat myös sen, että kielitaito on tärkeää ja se avaa todella monia ovia. Tämä motivoi haastateltavia ja kaikki ilmaisivat olevansa halukkaita oppimaan kieltä

koko ajan vain enemmän ja yrittämään parhaansa. Useilla haastateltavilla oli luotto siihen, että vielä joku päivä kieli on heillä hallussa.

I keep pushing and believing, like think positively, only that can help me with studying finnish language. If i keep having like negative midset "it's too difficult, I don't think I can do it" – – But i have to keep pushing. People are doing it, so I can do it too. (H8)

When I came here I wasn't able to speak one finnish word, not even one. But when I started studying finnish, I'm able to communicate with my colleagues. It is very good: I don't feel left out, anytime they are saying something I got something to say. Before I was just quiet and just sitting there. Now it has changed. (H9)

Edistystä on tapahtunut jo nyt. Eräs haastateltava esimerkiksi kertoi, että lapsensa syntymän aikoihin hän ei osannut suomea lainkaan eikä siksi osannut puhua hoitajien kanssa. Nytkin käytyään sairaalassa on hän pystynyt keskustelemaan henkilökunnan kanssa ja ymmärrys on ollut molemminpuolista. Tästä on seurannut turvallinen olo, kun on tiennyt mitä ympärillä tapahtuu ja omasta kehitymisestä on tullut hyvä mieli.

6.6 Kokemuksia OPVA-opinnoista ja niiden merkityksestä maahanmuuttajaopiskelijoiden kotoutumisessa

Kaikki haastateltavat kertoivat pitävänsä sekä opiskeluista, että opettajista Sedussa. He kokivat, että Sedulla on ollut suuri ja auttava vaikutus omaan elämään ja kaikesta on tullut sen avulla ainakin vähän helpompaa. Koulun ansiosta haastateltavat tietävät ja osaavat nyt tehdä sellaisia asioita, joista heillä ei ennen ole ollut juurikaan kokemusta, esimerkiksi tietokoneen ja internetin käyttö, mitkä ovat olleet omiaan helpottamaan opiskeluakin. Lisäksi koulu on antanut tilaisuuden suomalaiseen kulttuuriin ja ihmisiin tutustumiseen sekä auttanut oman itsevarmuuden kasvattamisessa ja tulevaisuuden suunnittelussa. Ennen moni haastateltavista ei ole esimerkiksi tiennyt mitä haluaa elämällään tehdä, mutta nyt koulun alkamisen jälkeen olo on jo toiveikkaampi.

It has helped me with my confidence, like before Finland I don't have this professional or what I would do with my life or in the future. But now I started at this school, now I have hope. (H8)

Moni koki, että opiskelusta itsessäänkin on tullut ajan saatossa yhä vain vaivattomampaa ja oman kehityksen on pystynyt näkemään siinä, miten uudetkin asiat ovat koko ajan vähemmän vaikeita oppia. Koulu tuo arkeen myös rytmiä ja tasapainoa, on tehokkaampi vaihtoehto

itsenäiselle opiskelulle ja on antanut joillekin haastateltaville mahdollisuuden opiskella alaa, joka omassa lähtömaassa ei olisi naisille mahdollista.

Sedu has really helped me because when I came here I didn't know, I didn't have the power or possibility to become a (ammatti). I'm a woman. – – I think Sedu is really helping me, great impact on my life. (H9)

OPVAn opettajista pidettiin. Haastateltavat kehuivat, että opettajat ovat aina valmiita auttamaan, jos ei esimerkiksi ymmärrä tai osaa jotakin, kohtaavat heidät ystävällisesti, ymmärtäväisesti ja kunnioittavasti. Haastateltavien oppimista edistääkseen he muun muassa selittävät asiat hitaasti ja selkeästi, kannustavat pientenkin edistysaskeleiden kohdalla ja varmistavat, että kaikki ymmärtävät ja pysyvät tunneilla mukana.

Jos esim mä kerro (opettaja) mä en osaa suomen kieli hyvin, hän auttaa minua ja selittää minulle. On tosi hitaasti ja selkeästi puhuu. Ja suomen kieli (opettaja) hänkin myös on, kaikki opettaja auttaa, jos sinä tarvii. (H2)

Haastateltavat kokivat, että opettajilta uskaltaa helposti kysyä kaikenlaista apua myös tilanteissa, jotka eivät varsinaisesti liittyisi kouluun, esimerkiksi suomenkielisten tekstiviestien ja kirjeiden kanssa. Osa haastateltavista oli näin jo tehnytkin ja nekin, jotka eivät vielä olleet tarvinneet apua tai saavat sitä muualta, kokivat, että tarvittaessa opettajilta kysyminen ei olisi ongelma.

Opiskelu tunneilla tapahtuu aina suomeksi, mitä jotkut haastateltavat aluksi ihmettelivät, mutta minkä ovat nyttemmin tajunneet hyväksi asiaksi, koska vain kieltä toistuvasti kuulemalla ja käyttämällä sitä voi oikeasti oppia. Samanlaisia tuloksia tuskin tulisi, jos tunneilla olisi mukana esimerkiksi tulkki tai opiskelu olisi englanniksi. Suomen opiskelu suomeksi on vaikeampaa, mutta myös hyödyllisempää. Tämän takia opiskelu koettiin tehokkaimmaksi silloin, kun ryhmässä on opiskelijoita monista eri maista yhden tietyn maan sijaan. Tällöin tunneilla joutuu olemaan itse aktiivisempi, ahkerampi ja avoimempi, kun muiden samankielisten apuun ja tulkkaukseen ei pysty turvautumaan. Haastateltavien mukaan oppimista on edesauttanut myös se, ettei opiskelu tapahdu vain kirjoittamalla ja kuuntelemalla, vaan tunneilla käytetään erilaisia tapoja oppia, kuten videoiden katselu, pelaaminen ja keskustelut. Monet haastateltavat mainitsivat, että Suomessa opiskelu on heidän lähtömaihinsa verrattuna käytännöllisempää ja esimerkiksi harjoittelut ovat korvanneet ison osan teoreettisista tenteistä ja kokeista.

Hyvä koska opiskeluprosessi ei tylsä, koko ajan me katsomme videota tai pelaa. Ja tosi hyvä jos opettaja koko ajan puhuu vain suomea. Ensimmäinen jos

tulee se vähän “en ymmärrä, kukaan ei ymmärrä, kun puhuu koko ajan suomea, miksei tulkki esim. englantia kieli tai erilainen kieli?” Mutta se tosi useful, koska minä habit kieli ja yritä puhuu, puhuu, puhuu. Ja koko ajan kuuntelee. (H4)

Haastateltavat olivat melko yksimielisiä siitä, että kaikkein parasta koulussa on suomen kielen opiskelu. Heidän mukaansa on ollut hienoa verrata omaa kehitystä ja huomata, kuinka koulussa opitut asiat hyödyttävät oikeassakin elämässä, kun pystyy esimerkiksi asioimaan ymmärrettävästi suomeksi. Varsinkin koulun harjoitteluista pidettiin ja osa haastateltavista koki oppivansa niissä jopa enemmän ja nopeammin kuin koulun luokassa. Käytännön tehtävistä tulee tekemisen ja osaamisen tunne ja niissä on helppoa oppia virheistä. Muita hyviä asioita koulussa olivat erilaisten ihmisten tapaaminen, ystävät, opiskelun helppous, rentous ja joustavuus sekä ylipäätään uuden oppiminen.

Minä tykkään, mutta en tykkää istua luokassa, tykkään harjoitteluista. Tulee pää kipeä, jos istuu monta tuntia ja “pla pla pla” ja joskus mä ajatellen menee paljon aikaa, ei opi paljon. Ajattelen: “Nyt on puoli tuntia mennyt, en opia paljoa” Opin vähän, aikaa menee paljon. Luokassa en opi mitään, vain kun menee töihin oppii paljon. (H6)

Vaikka suomen kieli oli monen haastateltavan lempiasia koulussa, niin sen hitaan ja vaikean oppimisen koettiin toisaalta myös haastavan muita opintoja, koska kieli vaikuttaa aivan kaikkeen ympärillä. Kielitaidon ajateltiin helpottavan koulunkäyntiä huomattavasti sekä tuovan turvaa tulevaisuuteen ja siksi haastateltavat eivät halunneet ainakaan vähemmän kielenopetusta, vaan pikemminkin vielä enemmän erilaisia tilaisuuksia harjoitteluun ja kokemuksiin sen parissa. Lisäksi eräs haastateltava mainitsi, että joitakin aineita, kuten englantia ja matemaatiikkaa, voisi olla koulussa enemmänkin, koska kaikki opiskelijat eivät välttämättä ole tätä ennen opiskelleet niitä pitkään aikaan taikka lainkaan. Varsinkin englannin kielen osaamista korostettiin, koska se on niin maailmanlaajuinen kieli ja sillä siis pärjää melkein missä päin vain. Puhetta oli myös toiveesta saada oman alan kokeneita ammattilaista luokkaan vierailemaan, jotta nämä voisivat kertoa tietojaan ja vastata opiskelijoiden kysymyksiin.

Haastateltavat eivät muutoin oikein osanneet sanoa mitä mahdollisesti haluaisivat opiskeluilta lisää, vaan ilmaisivat olevansa tyytyväisiä kaikkeen nykyiseen ja toivovansa siis sen vain pysyvän samanlaisena jatkossakin. Haastateltavista oli vaikeaa saada irti varsinaista kritiikkiä taikka kehittävää palautetta OPVA-opintojen suhteen. Ammattiin opiskelujen ajateltiin olevan aina enemmän tai vähemmän vaikeita, joten haastateltavat olivat hyvin ymmärtäväisiä ja hyväksyivät hankalatkin asiat vain välttämättömänä osana oppimista. Haastateltavien

mukaan opiskeluun pitää vain olla oikea motivaatio, kuten hyvä tulevaisuus, ja siksi sanoittivat jaksavansa jatkossakin, vaikkei kaikki aina olisikaan helppoa.

Haastateltavat pitivät myös Suomen koulutusjärjestelmää yleisestikin hyvänä ja heille hyödyllisenä. He kokivat, että Suomessa kouluhin ja töihin on paremmat mahdollisuudet päästä, koska täällä on vähemmän ihmisiä ja siten myös vähemmän kilpailua. Suomessa on varaa valita teoreettisemman lukion ja käytännöllisemmän ammattikoulun väliltä, mikä on hyvä, koska tällöin myös ne, joille perinteinen pönttääminen ei toimi, voivat silti työllistyä. Suomessa opiskelu, siihen liittyvät välineet sekä kouluruokailu ovat pitkälti ilmaisia ja päivät ovat verrattain lyhyitä niin, että aikaa jää muullekin elämälle. Haastateltavat kokivat, että Suomessa koulu ei ole yhtä tiukkaa taikka vaikeaa, eikä opiskeltavaa ole yhtä paljon kuin heidän lähtömaissaan. Mitkään ovet eivät ikinä täysin sulkeudu, vaikka joskus epäonnistuisikin, vaan kokeet voi aina uusia ja yleensä riittää, jos vain yrittää parhaansa.

6.7 Työnteko Suomessa ja lähtömaassa sekä työskentelyn rooli kotoutumisessa

Suomen ja lähtömaan työkuultuurien eroiksi haastateltavat kertoivat sen, että Suomessa työajat ja tauot ovat melko tarkkoja ja töissä tehdään vain ja ainoastaan töitä. Muualla päin maailmaa töiden ohessa saatetaan tehdä kaikenlaista muutakin eikä varsinaisia taukoja ole, vaan vain ajanjaksoja, jolloin ei ole mitään tekemistä. Suomessa lähes kaikkeen pitää olla myös jonkinlainen pätevyys ja teoreettinen koulutus, kun taas haastateltavien lähtömaissa työpaikeille voi vain mennä suoraan ja opetella muiden työntekijöiden mallista. Suomessa työnteko on rauhallisempaa eikä tehtävää ole yhtä paljoa. Valitettavasti myös rasismilla koettiin joskus olevan vaikutuksena palkkaukseen ja kohteluun työpaikalla. Haastateltavat eivät esimerkiksi kokeneet, että heistä työntekijöinä aina aidosti välitettäisiin heidän ihonvärinsä takia.

If you are black and apply for a job, they treat you very differently, less from the finnish people, which is very bad. – – Companies and workplaces don't really care about us, we are doing their job for them and they are paying us. (H9)

Kaikki haastateltavat kokivat työnteon todella tärkeänä ja arvokkaana asiana itselleen ja ovat motivoituneita työskentelemään tulevaisuudessa, jos se vain suinkin on mahdollista. He halusivat valmistua nykyisestä koulusta mahdollisimman nopeasti, jotta voivat saada oman alansa töitä ja tuntea olonsa hyödyllisiksi.

When I come here in Finland I don't like to all the time waiting to get money from Kela tai TE-toimisto tai valtio. But I cannot work because there's a reason to you

have to... kids or reason like; it's not easy to go to work. Then but if you can manage, heti töissä. (H1)

Työnsaannin koettiin olevan heti helpompaa, jos osaa kieltä, mutta myös työpaikat itsessään tukivat kielen oppimista todella paljon, kun kieltä pääsee käyttämään oikeassa elämässä. Tämän takia puolestaan maahanmuuttajavoittoisilla työpaikoilla, kuten puutarhoilla, suomen oppiminen oli vaikeaa.

I think one of the things I want to go to work is you have to talk to finnish people also so you practice your finnish language with actual finnish people. (H7)

Työntekoa osattiin arvostaa myös sen takia, jos omassa lähtömaassa naisilla ei ole tapana tai jopa mahdollisuutta käydä töissä ja tällä tavoin elää itsenäistä elämää. Kukaan haastateltavista ei halunnut jäädä valmistumisen jälkeen kotiin. Ne haastateltavat, joilla on lähtömaassa opiskeltu ammatti, halusivat tulevaisuudessa saada mahdollisuuksien mukaan pätevyyden harjoittaa sitä myös Suomessa. Haastateltavat pohtivat, että elämä varmasti helpottuu sitten, kun he pääsevät töihin tienamaan rahaa. Myös kielen oppimisesta tulee helpompaa, kun sitä pääsee harjoittelemaan oikeissa tilanteissa oikeiden suomalaisten kanssa.

6.8 Tapahtuneet muutokset ja tulevaisuus

Suurin osa haastateltavista koki muuttuneensa sitten Suomeen tulon. Elämästä on monilla eri osa-alueilla tullut helpompaa ja parempaa. Muutto Suomeen on esimerkiksi mahdollistanut lasten hankkimisen, koska lähtömaassa se olisi ollut liian kallista. Suomessa työ ja raha ovat helpommin saatavilla. Myös luottamus muihin ihmisiin on Suomessa kasvanut ja haastateltavat kokivat olonsa turvallisemmaksi. Esimerkiksi lompakkoa tai kännykkää ei tarvitse enää vahtia koko ajan eikä ole maailmanloppu, jos auton tai kodin ovi unohtuu lukitsematta. Haastateltavat, joiden lähtömaissa naisten asema on huomattavasti heikompi, ovat alkaneet elää Suomessa oman näköistään elämää ja suomalainen naiseus on tarttunut eli sukupuoliroolit ja niihin liittyvät odotukset eivät määrittele omaa arkea enää samalla tavalla.

Mä asun samalla kuin Suomessa kuin naiset Suomessa. Asuu minäkin myös sama. Ja mun mieshän ei halua sama kuin (kotimaa) mä asun. Hän koko ajan kertoo "Sä asut Suomessa, mitä naiset Suomessa haluaa tehdä, sinäkin myös tehdä". (H2)

Myös oma ajatusmaailma on muuttunut, itsestä on tullut käytännöllisempi ja kasvua ihmisenä on tapahtunut. Ympäristö on tehnyt vaikutuksensa ja se on koettu hyvänä asiana. Toisaalta,

jos haastateltavalla ei ole Suomessa lainkaan turvaverkkoa, niin on hänen täytynyt alkaa hoidtaa yksin kaikkea eikä enää voi luottaa siihen, että läheisten puoleen pystyy hädässä kääntymään. Tämä koettiin sekä hyvänä, että huonona asiana, koska se lisää sekä itsenäisyyttä, että yksinäisyyttä.

Lähes kaikki haastateltavista haluavat asua Suomessa myös tulevaisuudessa, koska ovat jo ehtineet tottua ja omaksua suomalaisen yhteiskunnan ja kulttuurin.

Of course I want my country develop, but I haven't live in (kotimaa) in a long time, I'm little habit live in Finland. (H4)

Osa arvelutti ainoastaan vaikean kielen oppiminen ja he kertoivat, että jos seuraavien vuosien sisällä oppivat suomen kielen, haluavat he jäädä. Muussa tapauksessa haaveena on johonkin englanninkieliseen maahan muuttaminen. Yleinen ajatus haastateltavien keskuudessa oli, että he haluavat valmistua koulusta mahdollisimman pian, jotta pääsevät työmaailmaan. Työllistyminen koettiin hyvin tärkeäksi ja ensimmäiseksi asiaksi, jonka he haluavat koulun jälkeisessä elämässä. Tämän lisäksi haastateltavat halusivat tulevaisuudeltaan itsenäisyyttä, perhettä, kielitaitoa ja ylipäättään sitä, että elämä jatkuu hyvänä heille ja heidän läheisilleen. Elämän koettiin jo nyt tulevan vuosi vuodelta helpommaksi.

Ajattelen joskus mä viisi vuotta aikaisemmin mun lapsi tosi pieni ja kaikki on pieni vielä, minä tekee kaikkea, mutta nyt on helpompi, joka vuosi tulee vähän helpompi. (H6)

Kukaan haastateltavista ei suunnitellut palaavansa alkuperäiseen lähtömaahansa, mutta toivoivat silti sen asioiden järjestyvän ja kehittyvän Suomen tasolle.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

7.1 Millä asioilla on merkityksensä maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen ja miten?

Sosiaalisilla suhteilla on iso merkitys kaikenlaisissa suurissa elämänmuutoksissa, myös siis maahanmuuttajien kotoutumisessa (Kokkonen, 2018, s. 98). Opinnäytetyön haastattelujen tulosten perusteella perheen ja muiden läheisten tuki, apu ja läsnäolo on ollut tärkeässä osassa haastateltavien kotoutumista ja esimerkiksi puolison olemassaolo on auttanut arjessa sekä taloudellisesti, että psykologisesti. Toisaalta perheellisyys voi myös haastaa kotoutumista maahanmuuttajanaisten kohdalla, koska he jäävät todennäköisemmin kotiin huolehtimaan lapsista ja taloudesta, eikä heillä tällöin ole samanlaisia mahdollisuuksia tutustua uusiin ihmisiin esimerkiksi töiden tai opiskelujen kautta (Isosävi & Kuittinen, 2013, s. 79). Haastatelluista kävi ilmi, että perheellisenä arkea on hankalampaa tasapainottaa elämän eri osa-alueiden välillä ja lasten saaminen on voinut keskeyttää opiskelun tai työnteon ja näin myös kielen ja kulttuurin oppimisen.

Monien maahanmuuttajien lähtömaissa yhteisöllä ja perheellä on iso osa lasten kasvatuksessa ja huolenpidossa (Isosävi & Kuittinen, 2013, s. 86). Tällä voi olla suuri merkitys perheen hyvinvoinnille ja siksi se voikin sosiaalisen tuen puutteesta romahtaa uudessa maassa. Haastateltavien kodin tunteen muodostumista Suomeen estivät lähtömaahan jääneet läheiset sekä turvaverkon puute uudessa ympäristössä. Suomen kulttuuri on melko yksilökeskeinen, mikä aiheutti yksinäisyyttä ja turvattomuutta ja oli rankkakin kulttuurishokki niille maahanmuuttajille, jotka olivat lähtöisin yhteisöllisemmistä kulttuureista. Ikävä lähtömaahan kuitenkin väheni sitä mukaan mitä enemmän uusi yhteiskunta sääntöineen ja toimintatapoineen tuli tutuksi. Erityisesti kotoutumista edistävät monipuoliset sosiaaliset suhteet, siis myös kantaväestön edustajien kanssa (Saukkonen, 2020, s. 20). Kuitenkaan joka kymmenellä maahanmuuttajalla ei ole ainuttakaan kantaväestöön kuuluvaa ystävää. Tämä näkyi myös haastattelutuloksissa, joissa suurin osa haastateltavista kertoi, ettei heillä ole ainakaan montaa suomalaisia tuttavaa tai ystävää. Tutustuminen koettiin vaikeaksi kulttuuri- ja kielimuurin takia.

Syrjinnällä ja rasismilla on vaikutus ihmisen psyykkiseen ja fyysiseen terveyteen, turvallisuuden tunteeseen sekä osallisuuteen (THL, i.a.-c). Se ajaa syrjittyjä ihmisryhmiä vain tiiviimmin omiin porukoihinsa, mistä voi seurata katkeroitumista, eristäytymistä ja vastakkainasettelua

(Sotkasiira, 2018, s. 43). Haastateltavien mukaan rasismi haastaa kotoutumista ja konkretisoituu esimerkiksi töiden saamisessa sekä yhdenvertaisessa kohtelussa työpaikalla. Koettu rasismi on tehnyt joistain haastateltavista varovaisia ja siksi haluttomia edes yrittämään ystävyystymistä suomalaisten kanssa. Tutkimukseni haastateltavilla oli kuitenkin lähinnä hyviä kokemuksia suomalaisista. Yleinen ajatus oli, että vaikka suomalaiset ulospäin vaikuttavatkin usein etäisiltä ja heihin tutustuminen vie siksi aikaa ja vaivaa, niin loppujen lopuksi suurin osa suomalaisista on kuitenkin avuliaita ja ystävällisiä. Maahanmuuttajanaiset joutuvat rasismiohella kärsimään helposti myös heidän sukupuolestaan johtuvasta syrjinnästä, mikä lisää heidän todennäköisyyttään väkivallan kokemiseen (Our Watch, i.a.). Haastateltavat kuitenkin kokivat, että Suomessa naisten kohteluun ei ihonvärillä tai etnisyydellä ole juurikaan vaikutusta.

Sukupuolella on iso merkitys taustan vaikutuksessa kotoutumiseen, sillä sukupuolten väliset erot voivat vaihdella kulttuurien välillä suurestikin (Saukkonen, 2020, s. 50). Joissain kulttuureissa sukupuoli määrittää vahvasti ihmisen oikeuksia ja mahdollisuuksia elämässä ja useimmiten naiset ovat niitä, joita rajoitetaan tavalla, joka puolestaan tukee miesten valtaa ja hyvinvointia (Mozaffari, 2017). Maahanmuuttajanaisten tausta vaikuttaa heidän itsenäisyyteensä, jos kulttuurissa on esimerkiksi totuttu siihen, että mies hoitaa kaiken aina raha-asioista kanssakäymiseen muiden ihmisten kanssa (Ghafournia, 2019). Tällöin nainen ei välttämättä osaa erilaisia normaalinkaan elämän taitoja kuten autolla ajo tai palvelujen käyttäminen ja on siksi riippuvainen muista, mikä puolestaan syrjäyttää yhteiskunnasta sekä suurentaa kynnystä alkaa elää oman näköistä elämää. Tutkimustuloksista käy ilmi, että maahanmuuttajan taustalla on sitä enemmän vaikutusta kotoutumiseen, mitä erilaisemmasta ja maantieteellisestikin kaukaisemmasta kulttuurista hän on lähtöisin. Haastateltavat kokivat, että Suomessa sukupuolten välinen tasa-arvo toteutuu vähintäänkin hieman paremmin kuin heidän lähtömaissaan. Joidenkin haastateltavien lähtökulttuureissa naiset eivät välttämättä saa esimerkiksi tehdä samoja asioita kuin miehet, naisten itsensä ilmaisua on rajattu, opiskelu ja työn saaminen on vaikeaa ja moraalitärkeää. Monissa näissä kulttuureissa naisen rooli onkin olla lähinnä vaimo, kodinhoitaja ja äiti. Suomessa nainen puolestaan on itsenäinen, vapaa, vaikutusvaltainen ja tasa-arvoinen miehen kanssa. Naimisiinmeno ja lastenhankinta eivät ole oletuksia samassa mittakaavassa, vaan naisen arvot voivat olla täysin muualla, esimerkiksi opiskeluissa ja työssä. Suomessa haastateltavat ovat alkaneet elää itsensä näköistä elämää, eivätkä sukupuoliroolit määrittele sitä enää samalla tavalla kuin ennen. Haastateltavat kokivat, että

Suomessa vallitsevan tasa-arvon takia myöskään kotoutumisessa ei ole kauheasti eroja miesten ja naisten välillä.

Kielitaito osoittautui sekä teorian että tutkimushaastattelujen perusteella kenties merkittävimmäksi kotoutumisen osa-alueeksi, koska se vaikuttaa jokaiseen muuhun kotoutumisprosessin alueeseen. Kielitaito on kuin avain yhteiskuntaan ja siinä mukana olemiseen eikä siis ole pelkästään kielen osaamista, vaan myös ympäristön, politiikan ja arjen ymmärtämistä (Kärki, 2021). Kielitaito antaa mahdollisuuden yhdenvertaisuuteen, osallisuuteen, vaikuttamiseen ja ymmärtämiseen. Paras tapa oppia kieltä ja näin tulla aktiiviseksi yhteiskunnan jäseneksi tuntuu olevan kielen monipuolinen ja useasti käyttö, eikä siksi pelkkä muodollinen kielenopiskelu ole riittävää (Muhammed, 2012, s. 36). Haastateltavat kokivat suomen kielen oppimisen vaikeana, mutta myös tärkeänä ja tähdellisenä tulevaisuutensa kannalta. Tutkimustulosten mukaan kielitaitoinen löytää paremmin töitä ja ystäviä, pystyy hoitamaan omia asioitaan ja ilmaisemaan itseään sekä tuntee olevansa osa ympäröivää yhteiskuntaa. Kielitaidottomuudesta puolestaan seuraa vaikeuksia ymmärtää ja kommunikoida ympäristön ja sen ihmisten kanssa, mikä johtaa turvattomuuden tunteeseen. Myös haastateltavien mukaan paras tapa oppia kieltä oli itsensä kielellä ympäröinti jokapäiväisessä elämässä eli esimerkiksi suomenkielisellä työpaikalla työskentely, koulun käyminen suomeksi, suomenkielisen median kuluttaminen ja suomen puhuminen läheisten kanssa. Perheellisten maahanmuuttajanaisten kielitaito on muita huonompaa, mitä selittävät perinteiset sukupuoliroolit, joiden takia kodista ja lapsista huolehtimisen vastuu lankeaa enimmäkseen naisille, mikä puolestaan on pois kielen oppimisesta (Bernhard & Bernhard, 2022, s. 303). Haastatellut ilmaisivat, että perheessä asuvat pienet lapset ovat hankaloittaneet heidän kielenopiskeluaan esimerkiksi siten, että kotona opiskelu ei ole mahdollista lasten kaivatessa huomiota tai kun äiti joutuu olemaan pois omasta koulustaan lapsen sairastuessa. Toisaalta lapset ovat myös auttaneet vanhemman kielenopiskelua, jos näiden kanssa pystyy käyttämään suomen kieltä arkisessa elämässä.

Työssäkäynti luo maahanmuuttajille osallisuuden tunnetta, integroi yhteiskuntaan, antaa mahdollisuuksia ja resursseja itsenäiseen elämään sekä luo erilaisia verkostoja ja avaa väylän orgaaniseen kielen ja kulttuurin oppimiseen (Kurronen, 2021). Maahanmuuttajien työllistymistä haastavat työmarkkinoilla sekä jo työnhaussa vallitsevat tiedostetut ja tiedostamattomat ennakkoluulot ja syrjintä sekä koulutuksen ja kielitaidon puute (Saukkonen, 2020, s. 37–39). Erityisesti työttömyys korostuu kuitenkin nimenomaan maahanmuuttajanaisten kohdalla ja naisten työllisyysaste on Suomessa miehiä alhaisempi (Hiltunen, 2012, s. 24). Osa

maahanmuuttajanaisista tulee kulttuureista, joissa sukupuolella on iso merkitys siihen mitkä ovat yksilön velvollisuudet, oikeudet ja mahdollisuudet elämän jokaisella osa-alueella, myös siis työnteon suhteen (Mozaffari, 2017). Haastateltavien keskuudessa työnsaannin koettiin olevan heti helpompaa, jos osaa kieltä, mutta myös työpaikat itsessään tukivat kielen oppimista todella paljon, kun kieltä pääsee käyttämään oikeassa elämässä. Haastateltavien mukaan työnteolla ja opiskelulla pystyy pitämään itsensä kiinni yhteiskunnassa, saamaan erilaisia kokemuksia ja luomaan uusia ihmissuhteita. Opiskelut ja niitä seuraava työllistyminen antavat mahdollisuuden tienata omaa rahaa, näin helpottaa elämistä ja tehdä siitä omannäköisen. Maahanmuuttajanaisten kohdalla tämä oli erityisen tärkeää, koska heidän lähtömaissaan naisten itsenäisyys ei ole aina perusolettamus kuten Suomessa ja Suomeen muuttaminen onkin antanut haastateltaville täysin uusia mahdollisuuksia esimerkiksi tiettyjen ammattien harjoittamiseen.

7.2 Mikä merkitys OPVA-opinnoilla on maahanmuuttajanaisten mielestä ollut heidän kotoutumisessaan?

Haastattelujen perusteella OPVA-opinnoilla on ehdottomasti ollut merkitys maahanmuuttajaoiskelijoiden kotoutumisprosessissa. Koulu on ensinnäkin tuonut arkeen rytmiiä, tasapainoa ja tilaisuuksia tavata ihmisiä sekä avannut oven suomalaiseseen kulttuuriin ja yhteiskuntaan tutustumiseen. Maahanmuuttajanaisten arki saattaa kulttuurisidonnaisista syistä koostua helposti vain kotitöistä ja lastenhoidosta, mikä puolestaan johtaa tiedonannon ulkopuolelle jäämiseen ja näin yhteiskunnasta syrjäytymiseen (Mozaffari, 2017). Haastateltaville koulu oli tärkeää paikka sosiaaliseen kanssakäymiseen ja uuteen ympäristöön opetteluun, jos he esimerkiksi olivat työttömiä, perheellisiä taikka eivät omistaneet samanlaista turvaverkkoa kuin kantäväestön naiset. Joissain kulttuureissa naissukupuoleen syntyminen määrittää vahvasti ihmisen mahdollisuuksia elämässä muun muassa opiskelujen suhteen. Tällaisista maista kotoisin olevien haastateltavien kohdalla Suomessa opiskelemaan pääsy oli uusi ja vapauttava asia. Maahanmuuttajanaisten taustalla voi olla negatiivinen vaikutus heidän itsenäisyyteensä, jos kulttuurissa on totuttu siihen, että mies hoitaa kaiken, jolloin nainen on riippuvainen muista, mikä puolestaan syrjäyttää yhteiskunnasta sekä suurentaa kynnyistä alkaa elää oman näköistä elämää (Ghafournia, 2019). Koulunkäynti on mahdollistanut haastateltaville monen uuden asian ja taidon oppimisen esimerkiksi tietotekniikan käytöstä, kasvattanut itsevarmuutta, tehnyt elämästä yleisesti helpompaa sekä antanut toivoa ja suunnitelmia tulevaisuuteen.

Opiskelu Sedussa oli haastateltavista mielekästä, sillä se on monen lähtömaan kouluun verrattuna helpompaa, rennompaa ja joustavampaa. Erityisesti opinnot ovat auttaneet oppimaan suomen kieltä ja haastateltavista on ollut hienoa huomata oma kehitys siinä, miten kielellä pärjää koulun ulkopuolisessakin elämässä ja kuinka kielen opiskelu tuntuu koko ajan vain helpommalta. Parhaiten uutta kieltä oppii käyttämällä sitä aktiivisesti ja monipuolisesti jokapäiväisessä elämässä (Muhammed, 2012, s. 36). Koulussa kielen oppimista onkin haastateltavien mukaan helpottanut se, että opiskelu tapahtuu suomeksi ja ryhmässä on opiskelijoita monesta eri kielitaustasta, jolloin suomea tulee väkisinkin käytettyä ja sitä kautta opittua. Myös monipuoliset oppimistavat ovat tukeneet ja pitäneet opiskeluintoa yllä. Erityisesti käytännölliset työelämäharjoittelut olivat haastateltavien mieleen, sillä niissä pääsee käyttämään opittuja taitoja oikeassa elämässä ja erilaisissa tilanteissa sekä katsomaan miltä suomalainen työmaailma näyttää.

Maahanmuuttajien kielitaitoa tuetaan kaksisuuntaisella kotoutumisella siten, että eri tapoja ja tasoja puhua kieltä hyväksytään ja rohkaistaan (Kärki, 2021). Isossa osassa OPVA-opintojen mielekkyyttä ja sitä kautta myös oppimishalua ovat olleet OPVAn opettajat, joista haastateltavat pitivät paljon. Opettajat ovat suhtautuneet haastateltaviin ymmärtäväisesti ja kärsivällisesti esimerkiksi selittämällä asiat selkeästi ja varmistamalla, että kaikki pysyvät mukana. Opettajat ovat olleet kannustavia pientenkin edistysten kohdalla eivätkä ole tehneet kenenkään oloa tyhmäksi, vaikka opetusta ei ole aina ymmärrettykään. Haastateltavat kokivat, että pystyvät ja uskaltavat kysyä OPVAn opettajilta apua kaikenlaisissa asioissa. Opettajien avullisuus ja ystävällisyys mahdollistaa hyvän ja motivoituneen oppimisen ja sitä kautta helpottaa myös muuta kotoutumista.

8 POHDINTA

Opinnäytteen tekoprosessi on ollut hyvin aaltoileva kuluneen vuoden aikana. Syksyllä 2022 ahdistusta aiheuttivat työn aiheen keksiminen sekä yhteistyötahon löytäminen, joidenka ratkettua oli monen kuukauden tasainen jakso, joka päättyi kiireeseen saada työn tutkimusosuus suoritettua ennen kevään pitkää harjoittelua. Kesä puolestaan oli kirjoittamisprosessin osalta taas verkkainen. Opinnäytteen kirjoittamista haastoivat eniten oma prokrastinaatio sekä vierellä kulkevat muut opinnot. Siksi koenkin, että työni on edistynyt eniten aivan viime kuukausina, syksyllä 2023, kun sain muut opinnot pois alta ja pystyin keskittymään täysin opinnäytetyöhöni. Itsestä on koko prosessin aikana tuntunut siltä, että voisin nähdä työni eteen enemmänkin aikaa ja vaivaa ja siksi on tullut suorastaan yllätyksenä, kuinka hyvin ja varsin helposti opinnäyte on lopulta valmistunut aikataulussa. Ajattelen tämän johtuvan siitä, että tietokoneen ääressä monta tuntia putkeen istuminen ei ole itselle ongelma, kirjoitan paljon vapaa-ajallakin ja tietenkkin prosessi pitää vain aloittaa, minkä jälkeen tekeminen helpottuu huomattavasti. Toki opinnäytetyön akateeminen teksti oli tavallista työläämpää tuottaa, mutta siihenkin kyllä tottui ajan kanssa. OPVAN opettajista puolestaan oli suunnaton apu muun muassa haastattelurungon ja tietosuojaselosteen selkokielelle muuttamisessa sekä haastateltavien värvämisessä.

Opinnäytetyön tekeminen opetti minulle paljon sekä tutkimuksen tekemisestä, sosionomin työkentästä, että tiedonhausta ja tekstin tuottamisesta. Koen myös hallitsevani sosionomin kompetenssit opinnäytetyöprosessin avulla: Aiemmin tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen ei ole ollut itselle juurikaan tuttua, mutta nyt koen pystyväni muun muassa tunnistamaan ja ennakoimaan kehittämiskohtia sekä tiedän omien kokemusteni kautta kuinka tutkimusprosessi kulkee. Tutkimusta suunniteltaessa ja haastattelutilanteissa osasin toimia sensitiivisesti ja eettisesti, mikä oli erityisen tärkeää kohderyhmäni ollessa osa vähemmistöväestöä. Samalla myös ammatillinen vuorovaikutukseni sekä kyky itsereflektioon kasvoivat, kun jouduin ottamaan vastuuta oman opinnäytetyön ja tutkimuksen etenemisestä. Opin myös tuntemaan palvelujärjestelmää ja lainsäädäntöä sekä teorian, että yhteistyötahoni kautta. Opinnäytetyötä tehdessäni tulin vielä aiempaakin tietoisemmaksi erilaisista yhteiskunnallisista ilmiöistä ja rakenteita, joilla on vaikutuksensa yksilöiden ja ryhmien osallisuuteen ja hyvinvointiin. Tämän takia koen, että osaan tulevaisuudessa myös paremmin tunnistaa ja analysoida ongelmakohtia sekä puolestaan edistää asiakkaiden toimijuutta, mahdollisuuksia ja osallisuutta.

Opin myös uutta maahanmuutosta, sillä opintojen aikana ei maahanmuuttajista asiakasryhmänä ole juurikaan puhuttu ja varsinkin erinäiset maahanmuuttoon liittyvät prosessit olivat itselle vieraita. Valitsin opinnäytetyön aiheeni siksi, koska sekä kansainvälisyys että feministiset teemat kiinnostavat itseäni, minkä takia itse työn kirjoittaminenkin varmasti helpottui. Viimeistään opinnäytetyötä tehdessäni huomasin, että kotoutuminen todellakin ylittää elämän jokaiselle osa-alueelle, joten on loogista, että myös hyvin monella asialla on vaikutuksensa siihen.

Opinnäytetyön haastattelujen suorittaminen oli itselle odottamattoman miellyttävä kokemus. Haastattelutilanteissa jouduin käytännössä toteuttamaan omaa vastuullisuutta ja ammatillisuuttani, mikä sekä aluksi jännitti, että tuntui lopulta hyvältä, kun olin saanut haastattelut onnistuneesti tehtyä. Olen omassa elämässäni melko hiljainen ja taka-alalle vetäytyvä, mutta haastattelutilanteissa kytkin päälle eräänlaisen ammatillisen minän, joka osasi olla sekä aktiivinen haastattelija, että kuuntelija. Oli mukavaa huomata, kuinka haastateltavat rentoutuivat keskustelumme aikana ja uskalsivat kertoa minulle vaikeistakin asioista, vaikka olin alun perin olettanut, että minulle tuskin halutaan oikeasti avautua mistään. Tämä kaikki tuki omaa ajatusta ja toivetta siitä, että olin haastattelijana sekä rento, että asiallinen, mikä puolestaan antoi itsevarmuutta ja rohkeutta tulevaa työelämääkin ajatellen. Tietenkin haastateltavien kertomukset muun muassa koti-ikävästä ja rasismista myös koskettivat ja antoivat paljon ajatuksen aihetta. Vaikeat asiat näyttäytyvät ihan eri tavalla, kun ne kuulee suoraan niitä kokeneilta ihmisiltä ja vaikka niistä kuuleminen olikin vaikeaa, niin oli se yhtäläillä tärkeääkin. Mielestäni on hyvä olla tietoinen niistäkin ongelmista, jotka eivät itseä koskettaisikaan, koska siten rakennetaan ymmärrystä ja empatiaa.

Kaiken kaikkiaan haastattelut siis sujuivat mielestäni todella hyvin; haastateltavat olivat moninaisista lähtökohdista ja sain heiltä paljon aineistoa opinnäytetyöhöni. Eniten haastatteluissa yllätti se, kuinka pitkälle pärjäsimme suomen kielellä, vaikka monet haastateltavista aliarvioivat ja vähätelivätkin omaa kielitaitoaan. Toisaalta tiedostan myös sen, että koska tutkimus kohdistui ihmisryhmään, jonka äidinkieli ei ole suomi, on kielimuuri varmasti myös rajannut vastauksia eikä keskustelu ole ollut aivan yhtä rikasta kuin jos meillä haastateltavien kanssa olisi ollut täysin yhteinen kieli.

Toivon, että yhteistyötahoni eli Seinäjoen Sedun OPVA-opinnot, on saanut ainakin jotain irti opinnäytteestäni. Haastateltavista oli vaikeaa saada ulos varsinaista kritiikkiä tai kehittäväkään palautetta OPVAa koskien, mistä minua varoiteltiin jo opinnäytetyöprosessin alussa,

kun keskustelimme tulevista haastatteluista yhteistyötahon kanssa. Haastateltavat olivat yksimielisiä siitä, että OPVA-opinnot ovat kaikin puolin hyviä eikä muutoksia juurikaan kaivattu. Siksi ajattelisinkin asiaa siltä kannalta, että työni antaa perustetta tietyistä asioista kiinni pitämiselle jatkossakin. Suomen kielen opetus on ehdottomasti OPVAn suurin etu, koska kielitaidon tärkeyttä kotoutumisessa ja vaikutusta sen muihin osa-alueisiin tukivat sekä opinnäyte-työni teoria, että haastattelut. Jatkotutkimusaiheena voisikin olla yksinomaan ja tarkemmin juuri kielitaitoon ja kielenopiskelun merkitykseen keskittyvä tutkimus. Opinnäytteeni tutkimus- tuloksista voisi OPVA-opintojen lisäksi olla hyötyä myös muille samankaltaisille palveluille, jotka pyrkivät kotouttamaan maahanmuuttajia ja opettamaan Suomen kulttuuria ja kieltä. Koen, että työni nostaa esille keskeisimmät seikat, jotka maahanmuuttajien opetuksessa ovat tärkeitä ja joista ei tulevaisuudessa kannata siis ainakaan luopua. Yleisesti opinnäytteestäni hyötyvät kaikki, jotka maahanmuuttajien, erityisesti maahanmuuttajanaisten, kanssa ovat tekemisissä, sillä olen koonnut yhteen eri teemoja, joiden vaikutusta maahanmuuttajien kotou- tumiseen ei valtaväestössä osata välttämättä tunnistaa eikä näin ollen ymmärtääkään.

LÄHTEET

- Ahlfors, G., Saarela, I., Vanhanen, S., & Wetzter-Karlsson, M. (2013). Mentorointi koulutettujen maahan muuttaneiden naisten kotoutumisen edistäjänä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S., & Säävälä, M. (toim.) *Olemme muuttaneet - Ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. (s. 176–186) Väestöliitto ry.
- Alitolppa-Niitamo, A., & Säävälä, M. (2013). Johdattelua kirjan teemoihin. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S., & Säävälä, M. (toim.) *Olemme muuttaneet - Ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. (s. 5–12) Väestöliitto ry.
- Bernhard S., & Bernhard S. (2022). Gender Differences in Second Language Proficiency: Evidence from recent humanitarian migrants in Germany. *Journal of Refugee Studies*, 35(1), 282–309. <https://doi.org/10.1093/jrs/feab038>
- Davydova-Minguet, O., & Pöllänen, P. (2018). Hyvinvointi rajaseudulla asuvien venäläisten maahanmuuttajanaisten arjessa. Teoksessa Anis, M., Hiitola, J., & Turtiainen, K. (toim.) *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. (s. 169–188) Vastapaino.
- Eskola, J., & Vastamäki, J. (2010). Teemahaastattelun opit ja opetukset. Kirjasta Aaltola & Valli (toim.). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I*.
- Euroopan Parlamentti (2.7.2020). *Maahanmuuton syyt: Mikä saa ihmiset lähtemään kodeistaan?* <https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/world/20200624STO81906/maahanmuuton-syyt-mika-saa-ihmiset-lahtemaan-kodeistaan>
- European Migration Network (EMN). (2022). *Integration of migrant women: National Report of Finland*. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-7427-33-0>
- Ghafournia, N. (2019). Faith in freedom: Muslim immigrant women experiences of domestic violence. MUP Academic Digital. <https://web-s-ebscobhost-com.libts.seamk.fi/ehost/detail?sid=b28d01f6-b78a-4834-9ccc-8383ffacbf71@redis&vid=0&format=EK&lpid=toc-7&rid=0#>
- Günther, K., Hasanen, K., & Juhila, K. (2021). Johdanto: Analyysi ja tulkinta. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampereen yliopisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/analyysi-ja-tulkinta/>
- Hara, J., & Mantsinen de Macario, R. (2016). ”Oma identiteetti tulee säilyttää vaikka missä asut.” *Maahanmuuttajanaisten kotoutumisen tukeminen* [AMK-opinnäytetyö, Karelia ammattikorkeakoulu]. Theseus. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016101115062>
- Hellman, S. (2013). *Naiset ilman maata: Viisitoista kertomusta* (S. Kangasluoma, käönt.). Like.

- Hiitola, J., Anis, M., & Turtiainen, K., (2018). Epilogi: Työkaluja kohtaamisiin. Teoksessa Hiitola, J., Anis, M., & Turtiainen, K. (toim.) *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. (s. 235–241) Vastapaino.
- Hiitola, J., & Peltola, M., (2018). Tuotettu ja koettu toiseus viranomaisten ja maahanmuutto-taustaisten vanhempien kohtaamisissa. Teoksessa Anis, M., Hiitola, J., & Turtiainen, K. (toim.) *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. (s. 124–145) Vastapaino.
- Hiitola, J., & Vuori, J. (2018). Afganistanilaisten pakkomuuttajien arjen kansalaisuus ja toiminnan mahdollisuudet. *Janus*, 26(4), 326–342. <https://doi.org/10.30668/janus.76452>
- Hiltunen, J. (2021). *Maahanmuuttajanaisten kotouttamispalvelut ja kotoutuminen* [kandidaatin tutkielma, Jyväskylän avoin yliopisto]. JYX. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-202102151641>
- Hiltunen, S. (2012). Monikulttuurisuus Euroopan reunamailla. Teoksessa Hiltunen, S. (toim.), *Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisu B:42*. (s. 9–19) Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Hyvärinen, M., Suoninen, E., & Vuori, J. (2021). Haastattelut. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampereen yliopisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>
- Isosävi, S., & Kuittinen, S. (2013). Vanhemmuus ja pienten lasten hoiva eri kulttuureissa. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S., & Säävälä, M. (toim.) *Olemme muuttaneet - Ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. (s. 78–95) Väestöliitto ry.
- Juhila, K. (2021). Teemoittelu. Teoksessa J. Vuori (toim.), *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampereen yliopisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/teemoittelu/>
- Juntunen, M. (2020). *Matkalla Islamilaisessa Suomessa*. Vastapaino.
- Jyväskylän yliopisto. (2021). Laadullinen tutkimus. KOPPA- tietokanta. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Kallio, A. (2021). Litterointi. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampereen yliopisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/litterointi/>
- Kansalaisuuslaki 359/2003. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030359>
- Kiviniemi, K. (2010). Laadullinen tutkimus prosessina. Kirjassa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.): *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. PS-kustannus.

- Kokkonen, L. (2018). Pakolaisten sosiaalinen tuki viranomaiskohtauksissa. Teoksessa Anis, M., Hiitola, J., & Turtiainen, K. (toim.) *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. (s. 98–123) Vastapaino.
- Korhonen, V., & Puukari, S. (2013). *Monikulttuurinen ohjaus- ja neuvontatyö*. PS-Kustannus.
- Kotoutuminen.fi. (i.a.-a). *Lainsäädäntö*. <https://kotoutuminen.fi/lainsaadanto>
- Kotoutuminen.fi (i.a.-b). *Pakolaiset*. <https://kotoutuminen.fi/pakolaiset>
- Kotoutuminen.fi. (i.a.-c). *Kotoutuminen ja pakolaisten vastaanotto*. <https://kotoutuminen.fi/kotoutuminen-ja-pakolaisten-vastaanotto>
- Kotoutuminen.fi. (i.a.-d). *Palvelut*. <https://kotoutuminen.fi/palvelut>
- Kotoutuminen.fi. (i.a.-e). *Maahanmuuttoviraston palvelut*. <https://kotoutuminen.fi/maahanmuuttoviraston-palvelut>
- Kotoutuminen.fi. (i.a.-f). *Koulutus*. <https://kotoutuminen.fi/koulutus>
- Kotoutuminen.fi. (i.a.-g). *Perhe on tärkeä voimavara kotoutumisessa*. <https://kotoutuminen.fi/lapset-nuoret-ja-perheet>
- Kousa-Kuusisto, M. (2019). Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen on koko Suomen etu. *Mari Kousa-Kuusisto*. <https://www.marikousakuusisto.fi/2019/03/19/maahanmuuttajanaisten-kotoutuminen-on-koko-suomen-etu/>
- Kuipers, Y. J., & Mestdagh, E. (2022). The experiential knowledge of migrant women about vulnerability during pregnancy: A woman-centred mixed-methods study. *Women and Birth*, 35(1), 70–79. <https://doi.org/10.1016/j.wombi.2021.03.004>
- Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat (KT). (27.1.2020). *Työllistyminen on osa maahanmuuttajien kotoutumista*. <https://www.kt.fi/uutiset-ja-tiedotteet/2020/tyollistyminen-osa-maahanmuuttajien-kotoutumista>
- Kurronen, S. (2021). Maahanmuuttajanaisten heikko työllisyys heijastuu myös toisen polven pärjäämiseen. *EVA*. <https://www.eva.fi/blog/2021/02/09/maahanmuuttajanaisten-heikko-tyollisyys-heijastuu-myos-toisen-polven-parjaamiseen/>
- Kärki, U. (7.6.2021). Kieli on avain yhteiskuntaan – Uusi maahanmuuttajien kanssa kehitetty kielenopetusmateriaali ohjaa toimimaan demokraattisessa yhteiskunnassa. *The Ulkopolitist*. <https://www.ulkopolitist.fi/2021/06/07/kieli-on-avain-yhteiskuntaan-uusi-maahanmuuttajien-kanssa-kehitetty-kielenopetusmateriaali-ohjaa-toimimaan-demokraattisessa-yhteiskunnassa/>
- Laki kotoutumisen edistämisestä 681/2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2023/20230681>

- Larja, L. (2019). Maahanmuuttajanaiset työmarkkinoilla ja työmarkkinoiden ulkopuolella. Teoksessa Kazi, V., Alitolppa-Niitamo, A., & Kaihovaara, A. (toim.). *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta*. (s. 28–42) Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-487-7>
- Lehikoinen, P. (2012). Pakolaisäidit opin polulla - sylilapset mukana. Teoksessa Hiltunen, S. (toim.), *Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja B:42*. (s. 67–71) Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Lehtovaara, H. (2022). Maahan muuttaneiden naisten työllistymisen esteitä. *Migration-Muuttoliike*, 48(1), 14–17. <https://siirtolaisuus-migration.journal.fi/article/view/120002>
- Maahanmuuttovirasto. (12.6.2023). Päätökset (Tilapäisen suojelun tilastot). <https://migri.fi/ti-lapaisen-suojelun-tilastot>
- Moring, A., & Kaunisto, T. (2021). Miten työelämän perheystävällisyydessä huomioidaan perheitelanteiden moninaisuus? *Työelämän tutkimus*, 19(4), 646–659. <https://doi.org/10.37455/tt.112504>
- Mozaffari, B. (2017). Tutkimukset osoittavat, että, maahanmuuttajanaiset jäävät työelämän ulkopuolelle miehiä useammin. Miksi? *Monika-Naiset*. <https://monikanaiset.fi/blogi/tutkimukset-osoittavat-etta-maahanmuuttajanaiset-jaavat-tyoelaman-ulkopuolelle-miehia-useammin-miksi/>
- Muhammed, H. (2012). Osaksi suomalaisuuteen. Teoksessa Hiltunen, S. (toim.), *Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja B:42*. (s. 31–37) Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Mäkinen, M., & Sihvonen, M. (2016). Tietoteknisten taitojen puutteet maahanmuuttajien kotoutumisen haasteena. *Aikuiskasvatus*, 36(4), 279–287. <https://doi.org/10.33336/aik.88513>
- Mäkisalo-Ropponen, M. (2012). Tavoitteena kotoutuminen - Valtion kotouttamisohjelman 2012–2015 painopistealueita. Teoksessa Hiltunen, S. (toim.), *Maahanmuuttajan matka suomalaiseen yhteiskuntaan: Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulun julkaisuja B:42*. (s. 21–29) Pohjois-Karjalan ammattikorkeakoulu.
- Our Watch. (i.a.). *Preventing violence against migrant and refugee women*. <https://action.our-watch.org.au/what-is-prevention/preventing-violence-against-migrant-and-refugee-women/>
- Park, T., Mullins, A., Zahir, N., Salami, B., Lasiuk, G., & Hegadoren, K. (2021). Domestic violence and immigrant women: A glimpse behind a veiled door. *Violence Against Women*, 27(15-16), s. 2910–2926. <https://doi-org.libts.seamk.fi/10.1177/1077801220984174>
- Punainen Risti. (i.a.). *Mitä rasismi on?* <https://www.punainenristi.fi/tyomme/rasisminvastainen-toiminta/mita-rasismi-on/>

- Rautavuoma, V., & Turtiainen, K. (2018). Toimijuutta tukeva tulkkauksen palvelu perhepalveluissa. Teoksessa Anis, M., Hiitola, J., & Turtiainen, K. (toim.) *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. (s. 146–168) Vastapaino.
- Saukkonen, P. (2020). *Suomi omaksi kodiksi: Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet*. Gaudeamus.
- Saukkonen, P. (2013). Erilaisuuksien Suomi: Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Gaudeamus.
- Schubert, C. (2013). Kotoutumisen psykologia. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S., & Säävälä, M. (toim.) *Olemme muuttaneet - Ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. (s. 63–77) Väestöliitto ry.
- Sedu. (i.a.). *OPVA haltuun*. <https://sedu.fi/hanke/opva-haltuun/>
- Selkokeskus. (27.7.2021). *Selkokieli*. <https://selkokeskus.fi/selkokieli/>
- Simon-Nagy, S. (15.2.2021). Kielitaito ja ammattitaito ovat kaksi eri asiaa. *Dialogi*. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202101222365>
- Sisäministeriö. (i.a.-a). Maahanmuuttoon liittyviä lakeja ja asetuksia. <https://intermin.fi/maahanmuutto/lainsaadanto>
- Sisäministeriö. (i.a.-b). *Kiintiöpakolaiset*. <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset/kiintiopakolaiset>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2023) *Hallituksen tasa-arvo-ohjelma 2020–2023: Loppuraportti*. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7182-0>
- Sotkasiira, T. (2018). Kotoutumista vai hyvinvointia? Metafora-analyysi syrjäseutujen kotopalveluista. Teoksessa Anis, M., Hiitola, J., & Turtiainen, K. (toim.) *Maahanmuutto, palvelut ja hyvinvointi: Kohtaamisissa kehittyviä käytäntöjä*. (s. 30–52) Vastapaino.
- Stenman, K. (2015). Kielitaito maahanmuuttajan resurssina – ja kompastuskivenä. *Kieli, koulu ja yhteiskunta*, 6(3). <https://www.kieliverkosto.fi/fi/journals/kieli-koulu-ja-yhteiskunta-toukokuu-2015/kielitaito-maahanmuuttajan-resurssina-ja-kompastuskivena>
- STTK:n Varsinais-Suomen aluetoimikunta. (17.5.2023). Maahanmuuttajanaisten osaaminen käyttöön. *Vakka-Suomen Sanomat*. <https://www.vakka.fi/mielipiteet/maahanmuuttajanaisten-osaaminen-kayttoon-6.221.138348.2ed639e4f9>
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu. (i.a.). *Valtuutetun tehtävät*. <https://syrijinta.fi/web/yhdenvertaisuusvaltuutettu/valtuutettu>

- Säävälä, M. (2013). Maahanmuuttajankoti ja koulu yhteistyössä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S., & Säävälä, M. (toim.) *Olemme muuttaneet - Ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. (s. 117–133) Väestöliitto ry.
- Söderling, I. (2013). Maahanmuutto ja suomalaiset asenteet. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, A., Fågel, S., & Säävälä, M. (toim.) *Olemme muuttaneet - Ja kotoudumme: maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä*. (s. 15–31) Väestöliitto ry.
- Taitava OPVA). (i.a.). *Mitä on OPVA?*. <https://www.taitavaopva.fi/opva>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (i.a.-a). *Työelämä*. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/tyoelama>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (i.a.-b). *Maahanmuutto ja kulttuurinen moninaisuus: Käsitteet*. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/tyon-tueksi/kasitteet>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (i.a.-c). *Yhdenvertaisuus ja syrjintä*. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/yhdenvertaisuus-ja-syrjinta>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (2022). *Sukupuolten tasa-arvo*. <https://thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moninaisuus/kotoutuminen-ja-osallisuus/sukupuolten-tasa-arvo>
- Tilastokeskus (i.a.-a). *Maahanmuuttajat väestössä*. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa.html>
- Tilastokeskus (i.a.-b). *Ulkomaalaistaustaiset*. <https://www.stat.fi/tup/maahanmuutto/maahanmuuttajat-vaestossa/ulkomaalaistaustaiset.html>
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (i.a.-a). *Kotoutumista edistävä politiikka edistää maahanmuuttajien osallisuutta*. <https://tem.fi/kotouttamispolitiikka>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (i.a.-b). *Kotoutumislain tavoitteena on kaikkien yhdenvertaisuus*. <https://tem.fi/lainsaadanto-ja-ohjeistus>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (i.a.-c). *Kotoutumispalvelut*. <https://tem.fi/kotouttamispalvelut>
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (13.4.2023). *Kotoutumislain kokonaisuudistus nopeuttaa maahanmuuttaneiden kotoutumista ja työllistymistä* [tiedote]. <https://valtioneuvosto.fi/>

[/1410877/kotoutumislain-kokonaisuudistus-nopeuttaa-maahanmuuttaneiden-kotoutumista-ja-tyollistymista](#)

Ulkomaalaislaki 301/2004. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301>

United Nations (UN). (i.a.) *Global issues: Migration*. <https://www.un.org/en/global-issues/migration>

Vuori, J. (2021-a). Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampereen yliopisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Vuori, J. (2021-b). Aineiston tuottaminen. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampereen yliopisto. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-prosessi/aineiston-tuottaminen/>

Väestöliitto. (i.a.-a). *Womento-mentorointi*. <https://www.vaestoliitto.fi/maahanmuuttajat/tyoelama-ja-maahanmuuttajat/womento-mentorointi/>

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Liite 2. Kirje haastateltaville

Liite 3. Suostumuslomake

Liite 4. Esimerkki analyysistä

Liite 1. Haastattelurunko

Kuinka kauan olet asunut Suomessa?

Mistä maasta muutit Suomeen?

Mitä eroa on Suomella ja kotimaallasi?

Tuntuuko sinusta, että Suomi on sinun kotisi?

Mikä vaikuttaa siihen, että Suomi tuntuisi kodilta?

Mikä hidastaa sitä, että Suomi tuntuisi kodilta?

KIELITAITO

Onko Suomen kieli ollut helppo oppia?

Miten Suomen kielen oppiminen vaikuttaa elämääsi?

OPISKELU

Mitä olet opiskellut Suomessa? Mitä olet opiskellut kotimaassa?

Onko koulu erilainen Suomessa tai kotimaassasi?

Miten koulu on auttanut sinua?

OPVA – miten auttanut

Onko opettaja auttanut sinua jotenkin?

Onko OPVA-opettajalta helppo pyytää apua myös muihin asioihin kuin tehtäviin?

Mitä apua tarvitset vielä opettajilta lisää?

Onko opetus hyvää?

Mikä on opiskelussa parasta?

Mikä on opiskelussa vaikeinta?

Mikä hidastaa oppimista?

TYÖSKENTELY

Oletko ollut töissä Suomessa?

Mitä ajattelet, millainen työ on Suomessa?

SUOMALAISET

Millaisia ihmiset ovat Suomessa?

Onko Suomalaista helppo lähestyä eli mennä juttelemaan ihmiselle, jota et tunne?

PERHE

Onko sinulla perhettä?

Onko Suomalainen perhe samanlainen kuin perheet kotimaassasi?

Onko teidän perheessä muuttanut jotain, kun muutitte Suomeen?

NAISEUS

Onko nainen samanlainen Suomessa ja kotimaassasi?

Onko naisen helpompi vai vaikeampi kotoutua kuin miehen?

Oletko sinä muuttanut, kun muutit Suomeen?

Mitä ajattelet mitä teet ja millainen olet 10 v päästä?

Liite 2. Kirje haastateltaville

Hei,

Pyydän sinua mukaan tutkimukseen. Tutkin sitä, mitkä asiat saavat Suomen ja Seinäjoen tuntumaan kodilta ja miten opiskelut OPVAssa ovat vaikuttaneet siihen. Tämä kirje kuvaa tutkimusta ja sinun osuuttasi siinä.

Tutkimuksen tavoitteena on saada tietoa siitä, mitä mieltä OPVAn maahanmuuttaja naisopiskelijat ovat opiskeluista ja elämästä Suomessa. Mitkä asiat ovat vaikuttaneet kotoutumiseen Suomeen ja Seinäjoelle? Tutkimuksen tuloksia käytetään OPVA-opintojen kehittämiseen ja kotoutumisen edistämiseen.

Tutkimukseen ei ole pakko osallistua. Tutkimuksen voi myös keskeyttää milloin tahansa. Jos keskeytät tutkimuksen suostumisen jälkeen, siihen asti annettuja tietoja voidaan yhä käyttää tutkimuksessa.

Tutkimus sisältää yhden haastattelun, joka kestää noin 30-40 minuuttia. Haastattelu tapahtuu Sedulla. Haastattelu on rento ja kahdenkeskinen. Haastattelu äänitetään ja siitä tehdään muistiinpanoja. Sinun ei tarvitse valmistautua haastattelua varten mitenkään. Kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata, jos et halua. Nimesi tai henkilöllisyytesi ei näy tuloksissa.

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa sinulle mitään. Osallistumisesta ei makseta korvausta.

Tutkimus on ammattikorkeakoulun lopputyö. Sen tekee yhdessä Seinäjoen ammattikorkeakoulu ja Rastaantaipaleen Sedun OPVA-opinnot. Tutkijana on 3. vuoden sosionomiopiskelija Matilda Saari. Sedun yhteyshenkilö on OPVA-opettaja Tiina Parantainen.

Tutkimus on opinnäytetyö ja julkaistaan Theseus- tietokannassa, josta sen voi vapaasti lukea. Jos haluat, sinulle voidaan ilmoittaa, kun tutkimus on valmis ja näyttää mistä sen voi löytää.

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen: Kotoutumista edistävät asiat ja OPVA-toiminnan merkitys kotoutumisprosessissa

Tutkija:

Matilda Saari
Sosionomiopiskelija SeAMK
matilda.saari@seamk.fi

Tutkimuksen ohjaaja:

Aino Alaverdyan
Lehtori SeAMK
aino.alaverdyan@seamk.fi

Tutkimuksen yhteyshenkilö:

Tiina Parantainen
Opettaja Sedu Seinäjoki,
Rastaantaival
tiina.parantainen@sedu.fi

Tutkimukseen liittyviä kysymyksiä voi esittää Matildalle!

Kiitos!

Liite 3. Suostumuslomake

Suostumus tutkimukseen osallistumisesta

Tutkimuksen nimi: Maahanmuuttajanaisten kotoutuminen: Kotoutumista helpottavat asiat ja OPVA-toiminnan merkitys siinä

Tutkimuksen toteuttaja:

Tutkija:

Matilda Saari

Seinäjoen ammattikorkeakoulu: sosionomiopiskelija

matilda.saari@seamk.fi

Tutkimuksen ohjaaja:

Aino Alverdyan

Seinäjoen ammattikorkeakoulu: Lehtori

aino.alaverdyan@seamk.fi

Olen ymmärtänyt tietosuojaselosteen ja suostun osallistumaan siinä kuvattuun haastatteluun.

Tiedän, että pystyn keskeyttämään haastattelun koska tahansa ilman syytäkin ja että osallistumiseni on vapaaehtoista. Henkilöllisyyteni ei näy tutkimuksen tuloksissa ja tietoni poistetaan asianmukaisesti tutkimuksen päätyttyä.

Allekirjoituksellani vahvistan osallistumiseni tähän tutkimukseen.

Vahvistan allekirjoituksellani suostumukseni myös henkilötietojeni käsittelyyn.

Voin peruuttaa tämän suostumuksen koska tahansa syytä kertomatta. Tiedän, että jos peruutan suostumuksen/keskeytän tutkimuksen, siihen asti antamiani tietoja voidaan silti käyttää osana tutkimusta.

Paikka ja aika

_____ , _____ . _____ . _____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Liite 4. Esimerkki analyysistä

Mikä vaikuttaa siihen, että Suomi tuntuu kodilta?

Haastatellun oma ilmaisu	Yksinkertaistettu ilmaisu	Vastauksen keskeiset käsitteet	Kokoava vastaus kysymykseen
"Mulla on perhe Suomessa ja mulla on lapset suomessa, mun koti, minä ostin kodin Suomessa. Nyt se on minun kotimaa." (H3)	Perhe ja ostettu oma koti on täällä.	Perhe, koti	Kodin tunteeseen vaikuttavat koti, Suomessa asuva perhe ja elämän turvallisuus. Suomessa naiset ovat töissä ja koulussa, koulujärjestelmä on hyvä. Lapsilla on tulevaisuus ja mahdollisuus olla mitä ikinä haluaa.
"Mulla on perhe täällä. Mun puoliso on täällä. Lapset syntyvät täällä." (H1)	Perhe on Suomessa, lapset syntyneet täällä.	Perhe	
"Mun kotimaa ei, ei hyvä. Ei paljon opiskella naisia. Ja Suomessa on hyvä opiskella ja hyvä koulu ja kotimaa ei. Minä tykkään paljon Suomessa, koska tytöt ja naiset opiskelevat, töissä ja kotimaa eri. Sinä opiskelet ja valmis ja sitten naimisiin tai ole töissä." (H5)	Täällä naisetkin pystyvät opiskelemaan ja koulu on hyvä verrattuna kotimaahan. Pitää paljon Suomesta, koska naiset ovat töissä ja kouluissa.	Naisten mahdollisuudet elämässä, koulutuksen laatu	
"When i was in (kotimaa), I really wanted to go to school but it was not possible and here in Finland I have the access to go to school and I feel more safe here. And I'm so glad I have my daughter here, she can be whatever she wants to be" (H8)	Suomessa pääsee kouluun ja olo on turvallisempi. Ilmainen myös siitä, että tytär saa kasvaa Suomessa, jossa täällä on enemmän mahdollisuuksia olla mitä ikinä itse haluaa.	Turvallisuus, koulutus, naisten mahdollisuudet elämässä, lasten tulevaisuus	